

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

TRAMPSKÉ HNUTÍ NA LIBERECKU TRAMPING MOVEMENT IN THE AREA OF LIBEREC

Bakalářská práce: 11-FP-KPP-60

Autor:

Šárka VAŠÁTKOVÁ (VANEROVÁ)

Podpis:

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Petr Urbánek, Ph.D.

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
45		3			

V Liberci dne: 20. 6. 2013

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Šárka Vašátková
Osobní číslo: P09000640
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času
Název tématu: Tramské hnutí na Liberecku
Zadávající katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Provést literární rešerši ke sledovanému tématu s akcentem na regionální zdroje.
Zorientovat se v tematice řešené problematiky (literární zdroje, případně širší výzkumné ná-
lezy, metodologie rozhovoru).
Provést terénní šetření (hlubkové polostrukturované rozhovory) a interpretaci nálezů.
Vyhodnotit zjištěné výsledky, provést diskuzi, závěry.

Cíl: Provést popis a analýzu současného stavu tramského hnutí v regionu Liberec s ak-
centem na jeho výchovný aspekt.

Výzkumné metody:
obsahová analýza
hlubkový polostrukturovaný rozhovor

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- FAJGL P., SIMM O., VRKOSLAV M., Horolezecký průvodce Jizerské hory. Jablonec nad Nisou: Nakladatelství NH Savana 2010.
- GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido 2010. ISBN 978-80-7315-185-0
- HAVEL, V. Dálkový výslech. Praha: Academia 2000. ISBN 08-200-0801-2
- HURIKÁN, Bob. Dějiny trampingu. Novinář 1990. ISBN 80-7077-432-0
- CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada 2007. ISBN 978-80-247-1369-4
- NEVRLÝ, M. Kniha o Jizerských horách. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství 1976. 45-005-75
- SAK, P. Proměny české mládeže. Praha: Petrklíč 2000. ISBN 80-7229-042-8
- SAK, P., SAKOVÁ, K. Mládež na křižovatce. Praha: Svoboda servis 2004. ISBN 80-8632-03-32
- SKUTIL, M. a kol. Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství. Praha: Portál 2001. ISBN 978-80-7367-778-7
- ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- VINKLÁT, P. Kronika trampingu v Jizerských horách 1934-2004. Liberec: Knihy 555 2004. ISBN 80-86660-09-5

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Petr Urbánek, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

13. května 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

dne 7/6/11

Čestné prohlášení

Název práce: Trampské hnutí na Liberecku

Jméno a příjmení autora: Šárka Vašátková

Osobní číslo: P09000640

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 20. 6. 2013

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, doc. PaedDr. Petru Urbánkovi, Ph.D. za poskytnuté odborné rady, cenné připomínky a vstřícný přístup během zpracování této práce. Zároveň bych ráda poděkovala rodině respondentů za poskytnuté informace a ochotné a příjemné jednání.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá trampíngem jako životním stylem konkrétní rodiny a jejích jednotlivých členů. V teoretické části je seznámení s pojmy, dále je popsána historie trampíngu na Liberecku, trampské atributy, trampíng v cizině a současný stav trampského hnutí. Praktická část je zaměřena na výzkum problematiky v dané rodině a jsou shrnuty výsledky výzkumu.

Klíčová slova: trampíng, trampské hnutí, výchova, mládež, rodina

Annotation

The Bachelor's thesis deals with trampíng as a lifestyle of the particular family and its individual members. The theoretical part introduces the key terms, describes the history of trampíng in the area of Liberec, tramps attributes, trampíng abroad and the contemporary conditions of the trampíng movement. The empirical part is focused on the research concerning the points at issue within the particular family, and summarises the research findings.

Key words: trampíng, trampíng movement, education, youth, family

Obsah

Úvod	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení pojmů	9
1.1 Turistika	9
1.2 Woodcraft	10
1.3 Skauting	11
1.4 Tramping	12
1.5 Mládež	13
1.6 Výchova a životní styl rodiny ve volném čase	13
2 Historie trampingu na Liberecku	15
2.1 Wandervogel	15
2.2 Předválečné a poválečné období	16
2.3 Šedesátá léta 20. století	17
2.4 Osmdesátá a devadesátá léta 20. století	19
3 Trampské atributy	20
3.1 Oblečení a výbava	20
3.2 Symboly a rituály	21
3.3 Trampský sport	22
3.4 Trampská tvořivost	23
4 Tramping v cizině	25
5 Trampské hnutí v Čechách dnes	25
II. PRAKTICKÁ ČÁST	28
1 Výzkumná část	28
1.1 Cíl výzkumu	28
1.2 Metodika výzkumu	28
1.3 Metoda sběru dat	30
2 Výsledky	31
2.1 Motivace a rodinné zázemí	31
2.2 Tramping jako výchovný prostředek	33
2.3 Historie trampské osady Osamělá hvězda	34
2.4 Specifikum severského trampingu	35
2.5 Co dál?	36
3 Diskuze	39
4 Závěr	42
Seznam použitých zdrojů	43
Seznam příloh:	45

Úvod

Téma bakalářské práce jsem zvolila s ohledem na výrazný vliv, který tramping měl a má v historii volnočasových aktivit, i s ohledem na výchovný potenciál trampingu. Trampové vyznávají volnost, romantiku, dobrodružství, nekonzumní způsob života. Na přední žebříček hodnot řadí kamarádství a lásku k přírodě. Tento životní postoj je mi blízký, i když se sama za tradičního trampa nepovažuji. Mám mezi trampy přátele a známé a několikrát jsem se klasických trampských akcí zúčastnila. Protože jsem se narodila v Liberci a prožila zde většinu svého života, logicky vyplynulo, že oblastí mé práce bude tramping na Liberecku.

Cílem mé bakalářské práce bylo provést popis a analýzu současného stavu trampského hnutí v regionu Liberec s akcentem na jeho výchovný aspekt. Zajímalo mě, jestli rodinná výchova a tradice ovlivňuje přístup současných mladých lidí k trampingu a zda se v dnešní době k této subkultuře mladí lidé hlásí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení pojmů

V této kapitole bych ráda vysvětlila některé klíčové pojmy své práce.

Tramenské hnutí v českých zemích je považováno za originální způsob trávení volného času v přírodě. Nevzniklo však samo od sebe. Za jeho předchůdce a inspirátora lze považovat turistiku, woodcraft a skauting.

1.1 Turistika

Slovník současné češtiny uvádí, že turistika je cestování pro rekreaci, zábavu a poznání určité oblasti (Lingea 2011, s. 865).

Česká turistika má kořeny v náboženských poutích, pokračovala přes romantická putování Karla Hynka Máchy k organizovaným pochodům německých osídlenců českého pohraničí.

Podle Vinkláta (2004, s. 10) je turistika široká a cílevědomá forma pobytu v přírodě a trampingu se vždy silně dotýkala a dotýká. Rozmach turistiky v severním pohraničí je datován od osmdesátých let 19. století. Výlety do hor se tou dobou považovaly především za společenskou záležitost, ale i díky tomu se začaly stavět první nocležny, chaty a rozhledny. Po druhé světové válce to byli členové Klubu českých turistů (mnohdy trampové), kteří rozšířili síť turistických značení a zpřístupnili i odlehlé kouty hor v okolí Liberce. V dobách normalizace, kdy byl zakázán skauting, se bývalí skautští vůdci uchýlili pod hlavičky turistických oddílů (*TOM*), kde dál vedli mládež v duchu skautských ideálů. Mnozí z těchto vedoucích byli opět trampové a mládež se díky nim učila tábornickým dovednostem a samostatnosti při pobytu v přírodě. Právě z těchto turistických oddílů se v osmdesátých letech minulého století rekrutovala nová generace tramenské mládeže.

Dnes existuje nejenom turistika pěší či vysokohorská, ale také vodní, cyklistická, motorizovaná. Velmi oblíbený je v dnešní době tzv. geocaching, hledání skrytých schránek pomocí navigace GPS.

1.2 Woodcraft

Woodcraft je organizace založená americkým přírodovědce a spisovatelem Ernestem Thompsonem Setonem. Podle Hurikána (1990, s. 12) se na počátku dvacátého století ukázalo, že i když je člověk „pánem tvorstva a přírodních sil“, jeho největším nepřítelem jsou úpadek tělesné a duševní zdatnosti. Tyto důvody přiměly lidstvo k návratu k přírodě. Prvním hlasatelem byl E. T. Seton. Vzorem pro výchovu ušlechtilých jedinců mu byl život Indiánů.

Waic a Kössl (1992, s. 10-11) připomínají, že největším protagonistou woodcraftu u nás byl Miloš Seifert. Vyšel ze Setona, zformuloval jeho základní myšlenky, ale vzory našel v naší národní historii – husité, Tyrš. Podle Seiferta by mladý člověk měl vyrůstat v malém kolektivu svých vrstevníků bez zbytečného poručnickování, dodržovat hlavní principy woodcrafterského zákona – Síla, Krása, Pravda a Láska – a navracet se zpět k přírodě.

Zákony lesní moudrosti

- Buď čistý, ty sám i místo, kde žiješ. Není dokonalé krásy bez čistoty těla, duše a jednání. Tělo je posvátným chrámem ducha, uctívej proto své tělo. Čistota prospívá především tobě, pak lidem kolem tebe a ti, kdož zachovávají tento zákon, skutečně slouží své zemi.
- Buď silný. Rozuměj svému tělu a měj k němu úctu. Je to chrám ducha, a není-li zdravé, nemůže být silné ani krásné.
- Ochraňuj všechny neškodné tvory pro radost, kterou dává jejich krása. Chraň stromy, květiny a obzvlášť dávej pozor na oheň v lese i ve městě.
- Považuj své čestné slovo za svaté. To je zákon pravdy a pravda je moudrost.
- Hraj poctivě, neboť poctivá hra je pravda a falešná znamená zradu.
- Buď pokorný. Uctívej Velkého Ducha a respektuj víru jiných, neboť nikdo nezná celou pravdu a každý, kdo pokorně věří, má právo na naši úctu.
- Buď statečný. Odvaha patří k nejvznešenějším vlastnostem. Strach je u kořene každého zla. Neohroženost znamená sílu.
- Mlč, dokud hovoří starší, a prokazuj jim úctu i jinak. V době zkoušky je mlčení těžší než mluvení, ale nakonec bývá silnější.
- Buď poslušný. Poslušnost je základní povinnost na cestě lesní moudrosti. Poslušnost znamená sebeovládání a to je jádrem zákona.

- Buď laskavý. Vykonej aspoň jednu nezištnou službu denně – i kdybys měl třeba jen rozšířit štěrbinu v místech, kde vyřází na povrch pramínek.
- Ochotně pomáhej. Konej své povinnosti pro povznášející pocit, který dává služba, neboť člověk čerpá ze služby sílu.
- Buď veselý. Raduj se z toho, že žiješ – neboť každá rozumná radost, kterou můžeš získat nebo dát, je nezničitelný poklad, který se zdvojnásobí pokaždé, když se o něj rozdělíš s jiným člověkem (Seton 1991, s. 164-166).

Trampové vzali za své myšlenky a učení Setonovy filosofie i symbol lesní moudrosti – bílý kruh a modré bizoní rohy.

Bílý kruh vyjadřuje čistotu ideálu, kruh věčnosti, čistotu těla a mysli a modré bizoní rohy znázorňují sílu ideálu a odhodlání jej bránit, sílu ducha a těla, modrou oblohu. Symbol se objevuje na osadních domovenkách, vlajkách, totemech a nejrozličnějších trampských rekvizitách (Vinklát 2004, s. 13).

1.3 Skauting

Skauting je dnes celosvětové hnutí, které založil důstojník anglické armády Sir Robert Baden-Powell. Převzal částečně Setonův směr, zavrhl základní indiánskou myšlenku, zavedl do svého sdružení vojenské značení, větší disciplínu, přidal k tomu své zkušenosti z anglických kolonií, dále zářivý příklad a vzor japonských samurajů a vytvořil Skauting, který již za necelé čtyři roky uchvátil celý svět (Hurikán 1990, s. 12-13).

Českým propagátorem skautingu se stal Antonín Benjamín Svojsík. Podle Waice a Kössla (1992, s. 11) založil Svojsík v roce 1914 spolek Junák – český skaut a přizpůsobil jej českým podmínkám: náboženská víra zůstala soukromou věcí, neuplatňovala se tolik vojenská disciplína, umožnil výchovu dívek a chlapců společně. Jeden z nejkrásnějších skautských znaků světa vznikl díky historické nedůslednosti – Svojsíka okouzly Alšovy ilustrace Psohlavců a do skautské lilie umístil proto psí hlavu, byť Psohlavci měli ve znaku škorní – botu. Skautští vůdci vedli své oddíly do přírody, prostředí blízkému romantice a bezprostřednosti dětské duše. V období dospívání se mnohým klukům stal skautský kroj těsným. Zatoužili po volnosti a vyzbrojení láskou k přírodě se vydali na neprošlapané cesty trampingu.

1.4 Tramping

Výklad pojmu *tramping* se v historickém vývoji několikrát měnil, tak jako se měnily doby a politické režimy:

Masarykův slovník naučný – rok 1933: „Tramp (trempe) anglicky tulák, bezcílný cestovatel pěšky. V nejnovější době název pro výletníky, pěstující pravidelný weekend a táboření v přírodě, na rozdíl od skautů (sr. skauting) velmi volného rázu. Podle vzoru amerických si evropští trampové osvojili různé zvyky a způsoby: zpěv kolem táborového ohně, chaty k občasnému pobytu, někde i organizaci tábora v osadu s šerifem (v. sheriff) v čele atd. Výstřelky tramského hnutí se potírají dohledem v lesích a na březích řek, prováděným zemským četnictvem nebo soukromým lesním zřízenectvem. České tramské hnutí vytvořilo i zvláštní argot, často groteskní (paďouři, fešule, potlach, táborák atd.) a vydává i vlastní časopisy“ (Dvořáček 1933, s. 324).

Naučný slovník ČSAV - rok 1956: „Tramping je reakční hnutí, které pod záminkou falešné romantiky odvádí mládež do přírody, pryč od revolučního boje“ (Náš Tramp 2010).

Malá československá encyklopedie – rok 1987: „Tramping – původně v 2. polovině 19. století hnutí nezaměstnaných proletářů v USA; později v podmínkách československého státu svérázná forma pobytu mládeže v přírodě manifestující instinktivní protest proti měšťácké společnosti. Čs. tramping sahá svými kořeny do období po 1. světové válce, kdy se začala formovat jeho podoba, zahrnující nejen vlastní pojetí morálky, ale i specifickou symboliku, zvyky, písně...V současnosti existuje tramping v ČSSR ve formě specifické formy pobytu v přírodě, zdůrazňující kladný vztah k přirozenému prostředí člověka, smysl pro romantiku a kamarádství“ (ČSAV 1987, s. 264).

Slovník současné češtiny – rok 2011: „Tramping – putování, táboření ve volné přírodě“ (Lingea 2011, s. 853).

Pojem *tramp* pochází z angličtiny. Krško (2008, s. 13) uvádí, že s největší pravděpodobností převzali milovníci svobodného pobytu v přírodě toto označení z knihy Jacka Londona *The Road*. Používalo se zde jako označení pro tuláka, sezónního dělníka, žebráka a člověka nerespektujícího všeobecně vžitě konvence okolní společnosti. Další inspirací byly dobové knihy a filmy tematicky čerpající z prostředí Divokého západu, například romány Karla Maye, Zane

Greya, Jacka Shaefera, R. L. Stevenson, a různých překladových, převážně amerických autorů. Na zpopularizování slova tramp v českém prostředí však mělo svůj podíl zřejmě také dílo Z. M. Kuděje *Mezi dvěma oceány* z roku 1922. Slovo *vandr* je odvozeno z německého *wandern* (putování) a je jím označováno konkrétní putování trampů do kempu, osady či pouhé toulání se přírodou.

1.5 *Mládež*

Prvními trampy byli odrostlí skauti, kterým nevyhovoval dril skautského hnutí. Také v následujících letech byla mládež hlavním propagátorem trampského hnutí. Samotný termín *mládež* bývá v odborné literatuře interpretován různě. Např. Vágnerová (2008, s. 100-101) uvádí, že pojmem mladiství a dorost lze označit člověka v období jedné dekády jeho života, od 10 do 20 let. Pozdní adolescence bývá chápána jako období volnosti – jedinec má dostatek svobody, ale minimální zodpovědnost. Smyslem pozdní adolescence je poskytnout jedinci čas, aby porozuměl sám sobě a osamostatnil se ve všech oblastech, v nichž to současná společnost vyžaduje. V tom bývá jeden ze zdrojů napětí, protože tempo biologického, psychického, sociálního vývoje je rozdílné a dospělost není v současné době přesněji definována.

Smolík (2010, s. 19) ve své knize *Subkultury mládeže* píše, že mládež 21. století není snadné jednoduše charakterizovat. Jedná se o sociální skupinu, která již neplní roli dětí, ale společnost jim ještě nepřiznává roli dospělých. Svoji roli sehrává tzv. kult mládí, který má vliv na fakt, že mezi mládež se počítají i osoby, jež by před několika desítkami let do této kategorie rozhodně nepatřily. Někdy je jako konec období mládí uváděn věk i 32 let.

Podle mého názoru se dnešní mladí dvacetiletí lidé ještě hledají a užívají si výše uvedené volnosti. Zodpovědnost odkládají na později. Generační posun je patrný zejména v období zakládání rodiny, které se posouvá z dvaceti na třicet let věku. Pod pojmem mládež si dovedu představit nejen adolescenty, ale i osoby do věku cca 25 let.

1.6 *Výchova a životní styl rodiny ve volném čase*

Ve své bakalářské práci jsem se mimo jiné chtěla věnovat výchovnému působení rodiny v souvislosti s trampingem. Zajímalo mě, zda má životní styl rodiny vliv

na přístup k tramskému hnutí, konkrétně, zda tramský člen rodiny může k trampingu přivést i své potomky.

Podle Vágnerové (2008, s. 7-8) je rodina nejvýznamnější sociální skupinou, která ovlivňuje zásadním způsobem psychický vývoj člověka již od dětství. Rodinné prostředí určuje, jaké schopnosti a dovednosti jsou ceněny a naopak, co je považováno za zbytečné.

Rodina je prvním vzorem při trávení volného času mládeže. Pávková (2002, s. 30-33) uvádí, že na volný čas dětí a mládeže působí mnoho vlivů. Mimo školy, vrstevnických skupin, literatury, médií je základem rodina, případně dědičné faktory. Rodiče jsou pro své děti prvními vzory. Děti se od svých rodičů učí žít určitým způsobem, přebírají a napodobují jejich životní styl. Rodiny se od sebe odlišují životním stylem i způsobem využívání volného času. Základní návyky a postoje si všichni přinášíme ze své původní rodiny. Její vliv je obrovský a v každém případě velmi silně a trvale člověka ovlivňuje. Podle autorky je výchova záměrné a cílevědomé působení na člověka, nejčastěji na dítě, a klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina jako primární sociální skupina se svými bohatými a intimními citovými vztahy.

Volný čas jedinců a v úhrnu volný čas společnosti, představuje duchovní bohatství společnosti a její významnou systémovou charakteristiku. Za volný čas je podle sociologických kritérií považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů volí svou činnost. Volnočasové aktivity dětí a mládeže mají svá specifika. V dětství a v mládí se utváří hodnotový systém jedince a hledají se cesty jeho uplatňování a objektivizace reálným chováním a činnostmi. Dynamizace hodnotového systému a jeho promítnutí do sociálního časoprostoru můžeme považovat za základ utváření životního způsobu. Jeho významnou součástí je způsob trávení volného času a propojení pracovních a volnočasových aktivit (Sak 2004, s. 59).

Podle mého názoru je trávení volného času v přírodě jedním z nejkvalitnějších způsobů, jak volný čas trávit. Tramping svým charakterem napomáhá k tomu, aby mladí lidé zažívali nejen romantiku u táborových ohňů, ale vyznávali pozitivní hodnotu kamarádství a kladný vztah k přírodě.

Podle Vinkláta (2004, s. 4) se tramské hnutí coby výhradně česká forma pobytu v přírodě stává originálním, neorganizovaným a přirozeně fungujícím prostředkem výchovy mladého člověka.

2 Historie trampingu na Liberecku

Město Liberec leží v Liberecké kotlině Žitavské pánve mezi Ještědsko-kozákovským hřebenem a Jizerskými horami. První zmínka o obci je z roku 1352, kdy na brodě přes Harcovský potok vznikla osada, kde si obchodníci mohli po náročném přechodu Ještědského hřebene odpočinout. Její původní název byl Reychinberch. Od nepaměti se v Liberecké kotlině ozývala němčina i čeština a mísila se kultura obou zemí. Víceméně do 20. století bylo obyvatelstvo tohoto města ponejvíce německé. Národnostní složení města a okolí mělo vliv i na trampskou historii. Německý živel byl velmi silný a Němci byli prvními organizátory turistických výletů. Zároveň se německé spolky staraly o cesty, stavěly horské chaty a rozhledny.

Jak uvádí Vinklát (2004, s. 8), např. Německý horský spolek pro Ještědské a Jizerské hory se podílel na stavbách 13 rozhleden. Spolek vydával vlastní časopis, tiskl mapy a ocitnout se v řadách přispěvatelů Horského spolku bylo společenskou prestiží. Vliv německých horských spolků se snažil vyvažovat Klub českých turistů, založený v roce 1888. Výraznějšího vlivu však dosáhl až po vzniku Československa, kdy bylo výsledkem spolupráce, nyní již Klubu československých turistů a Německého horského spolku pro Ještědské a Jizerské hory, dvojjazyčné turistické značení.

2.1 Wandervogel

Za předchůdce trampů v regionu Liberec by se dali označit členové německého hnutí Wandervogel (v českém překladu Stěhovaví ptáci). Toto nejpopulárnější hnutí německé mládeže počátku dvacátého století datuje svoji oficiální činnost 4. 11. 1901, ale první družiny vznikaly již od roku 1897. Hnutí bylo první mládežnickou organizací (byť členové byli pouze registrováni), které podporovalo skupiny smíšeného pohlaví. Jeho stoupenci toužili uniknout drilu a doзору dospělých a stát se sami sebou. Chtěli trávit svůj volný čas po svém a to zejména v přírodě. Navštěvovali nepoznané kouty přírody, podnikali výlety, zajímali se o lidovou hudbu, tanec, literaturu.

Nerad (2013) uvádí, že jako nepsaný zákon především platilo, že i sami vedoucí Wandervogel mají být mladí lidé. Hnutí bylo přísně apolitické, nezávislé, mělo nenáboženský charakter, prosazovalo nacionalistický přístup a germánské

kořeny. Hnutí se živelně šířilo a před první světovou válkou bylo nejmohutnějším spolkem německé mládeže. Před druhou světovou válkou některé symboly tohoto hnutí převzali národní socialisté do vznikající Hitlerjugend, ale samotná organizace byla v Německu po nástupu fašistů rozpuštěna.

Hnutí mělo své odnože také v Československu. Podle Kapicy (2000) měl v Liberci své oficiální sídlo Bund der Sudetendeutscher Wandervogel. Koncem dvacátých let měla členská základna tohoto sdružení kolem 3000 členů. Činnost sudetoněmeckého sdružení měla větší náboženský podtext, byla konzervativní, na rozdíl od „říšských“ organizací. Tlak nastupujícího fašismu byl však tak velký, že se hnutí roku 1935 rozpadlo.

Členové Wandervogel se toulali po lesích, chlapci i dívky spolu. Chlapci v tyroláckých koženkách, děvčata v dirndlech. Podle vzpomínek pamětníků se na tehdejších cestách setkávali čeští i němečtí skauti, trampové i členové Stěhovavých ptáků a u táborových ohňů se zpívaly písničky střídavě české, německé a slovenské (Vinklát 2004, s. 9).

2.2 Předválečné a poválečné období

Vznik trampingu na Liberecku můžeme datovat od počátku 30. let dvacátého století. V té době již existovaly trampské osady zejména v okolí Prahy – na Vltavě, Sázavě, Berounce.

Do bývalé hraniční výspy přišel tramping poměrně pozdě, protože skauting a Sokolská jednota mládeži plně vyhovovali. Semínko trampingu padlo na úrodnou půdu prostřednictvím trampských písní. Chlapci začali pátrat po účelu a idejích neznámého hnutí. Některým odrostlejším skautům přestaly přísné skautské zákony a organizace jiných oddílů, jako byl Junák, Sokol, tělovýchovné jednoty či fotbalové kluby, vyhovovat. Utvořilo se několik part, které se zprvu věnovaly pouze zpívání trampských a národních písniček. A později se začalo trampovat...(Hurikán 1990, s. 173).

Podobně jako pražští trampové, začali i ti liberečtí stavět své trampské chaty u řek – Kamenice, Jizery.

Vinklát (2004 s. 23-43) uvádí, že údajně první libereckou českou osadou je trampská osada (T. O.) Ohio, která se brzy změnila na T. O. Staří kamarádi. Starostou tehdejší české menšiny v Liberci byl Václav Votoček, v jehož hostinci

U Votočků v Horním Růžodole byla osada v roce 1933 založena. Zřejmě nejznámější osadou, která vznikla před 2. světovou válkou, byla T. O. Severní Ryves. Založili ji obyvatelé liberecké čtvrti Horní Růžodol a nejdříve si říkali parta H. R. R., čili Horní Růžodol – Rochlice. Na rozdíl od pražských trampů, kteří své *boudy* stavěli v blízkosti řek, Severní Ryves postavil v roce 1934 první trampský srub v Jizerských horách, pod dnešní Jabloneckou chatou. *Bouda* Severního Ryvesu hostila za pětileté období (v roce 1939 byla vypálena zřejmě hitlerovskou mládeží) několik známých osobností, např. Boba Hurikána, Jiřího Muchu, Rafaela Kubelíka atd. V období druhé světové války bojovalo mnoho českých trampů proti fašismu v zahraničních armádách – na západní i východní frontě. Mnozí trampové se z války již nevrátili a ti co zůstali, našli své osady vypálené a zničené a většinou již v trampování nepokračovali. Osvobozené pohraničí přijížděli osídlovat lidé z celého Československa a bylo jen otázkou času, kdy objeví tento severní kousek země také „druhá generace trampů“. První a nejsilnější poválečná trampská parta nesla název T. O. Sever a byla založena tři měsíce po skončení války. *Sleziny* libereckých trampů se v letech 1948-50 odehrávaly v každý čtvrtek v restauraci na Liberecké výšině. Členové osad o víkendech - po pracovní sobotě do neděle – zdolávali kopce Jizerských a Lužických hor, pískovcové stěny Suchých skal, zajížděli na *potlachy* do Brna, Bratislavy. V období padesátých let minulého století nastává pro tramping těžká doba. Objevit se veřejně *susárnou* na zádech znamenalo být okamžitě legitimován. Trampové na Liberecku žili pouze v malých, uzavřených a prověřených skupinách. Přesto i v této době vznikají nové osady, např. T. O. Psanci z Kryštofova údolí. Tato osada zorganizovala 21. – 22. července 1951 *potlach* v horní části Kryštofova údolí, kde mimo jiné proběhla soutěž o nejlepší trampskou píseň a závody v baštění koláčů a pití sodovek. Dva osadníci z T. O. Psanci byli později při pokusu o útěk na Západ zadrženi a odsouzeni na jeden a půl roku nucených prací v dolech.

2.3 Šedesátá léta 20. století

Vinklát (2004, s. 71-116) popisuje šedesátá léta dvacátého století jako renesanci trampingu. Ovzduší socialistického Československa se uvolnilo, ze Západu přichází volné smýšlení „květinových dětí“ a mládež si uvědomuje sama sebe jako hybnou sílu pro tvorbu hodnot. Toto vše se samozřejmě odrazilo

i v trampském hnutí. Obnovil se předválečný časopis Tramp, v novinách a denících dostaly prostor rubriky pro trampy (Ahoj na sobotu, Mladý svět, Průboj), vycházely *rodokapsy*. Vznikají trampské hudební skupiny, v roce 1967 byl založen hudební festival trampské a country hudby Porta. A v neposlední řadě třetí generace trampů zakládá trampské osady. Liberecké osady se v té době rozdělovaly na „seveřany“ (party jezdily na vandry většinou do Jizerských hor – na sever) a na „jižany“ (jezdilo se do Českého ráje, na Malou Skálu...). V těchto letech vzniklo v Liberci a blízkém okolí přes 80 nových osad. Zřejmě nejznámější je T. O. Island, kterou založil písničkář Kapitán Kid – Jaroslav Velinský. Kapitán Kid se mimo jiné zasloužil o obnovení Spojené trampské osady Rykatado. Toto předválečné spojení čtyř trampských osad se ve své době rozvinulo do mohutné trampské organizace, která pořádala nejrůznější sportovní a kulturní akce. Na činnost, kterou přerвала druhá světová válka, se pokusil navázat právě Kapitán Kid. Činnost Rykatada trvala pouhé tři roky, do srpna 1968. Nejenom srpnové události a následný režim však měly na svědomí rozpad této legendární formace. Generace mladších trampů se vyžívaly spíše v potlachové a hudební kultuře (do osady jezdili např. klasici moderní trampské písně bratři Ryvolové) či toulání krajem, zatímco starší osadníci byli zvyklí na usedlý osadní život se sportovními aktivitami v místě srubu či chaty. Trampové zasáhli svou činností i do srpnových událostí v roce 1968 v Liberci. Josef Novotný – Farář shromáždil stočlennou partu trampů, kteří krátce po vpádu okupační armády přišli nabídnout své služby předsedovi národního výboru. Byli pověřeni sundáváním cedulí s označením ulic, aby se v Liberci okupanti nemohli vyznat. Farář ohlásil splnění úkolu, přes noc byly cedule úhledně srovnány pod schody liberecké radnice. Vznikla z toho zvláštní spolupráce, jejímž výsledkem například bylo, že po dvou dnech měli členové Farářovy party na rukávech pásky Pomocné stráže VB a po městě chodily tříčlenné hlídky: uprostřed uniformovaný esenbák a po jeho bocích dva dlouhovlasatí trampové v džínách jako jeho pomocníci...Byly to sugestivní výjevy, když bylo třeba celé schodiště radnice plné těchto chlapců a oni při své službě hráli na kytary a zpívali „Massachusetts“... (Havel, 2000, s. 97).

2.4 Osmdesátá a devadesátá léta 20. století

V období normalizace se tramping ocitá částečně v ilegalitě. V této době bylo takřka nemožné vycestování do zahraničí, byla omezena pracovní seberealizace a mladí lidé proto hledali smysl života a svůj životní cíl. Mnozí z nich jej našli právě v trampingu. Tramenské hnutí stálo vždy na straně svobody a volnosti. Na vandrech se zpívaly písničky zakázaných autorů, hrály se hry inspirované *foglarovkami*, četly se tramské samizdatové časopisy. Mládež, která hledala životní hodnoty, je mnohdy nacházela v textech písní tramenských a folkových písničkářů. Festival Porta navštívilo v létě roku 1989 přes třicet tisíc návštěvníků a její atmosféra byla jakousi předzvěstí podzimních událostí.

„Nechodili by na nás, kdyby měli žebříčky hodnot a jasně stanovený cíl. Ale tím, že přišli o zpovědníky a poutní místa, útočiště, azyly a možnosti úniku, chodí se svými životními střepy, nechat si je poslepovat.“

(Citát z tramenského *cancáku*, autor Vladimír Merta, časopis Melodie 1989)

Po roce 1989 získalo, podle Vinkláta (2004, s. 210-211), tramenské hnutí netušená křídla. Byl konec jakýmkoli omezením a zákazům. Vycházely tramenské časopisy (Pucejř), objevily se „zpívající hospůdky“ (oldřichovská Hausmannka – U Kozy, ostašovská hospůdka U Mitíka či Kuželna u starých pekáren), prodejny Army nabízely trampům výstroj a oblečení a měnily se i aktivity, které byly trampům po mnoho let vlastní. Zatímco v před- a poválečném období jezdili trampové na vlastní sruby a chaty a tam se věnovali nejrozličnějším aktivitám včetně sportovních, v období sedmdesátých až osmdesátých let minulého století se trampové volně toulali po republice bez vázání se na konkrétní místo.

Po roce 1989 se otevřely státní hranice a mnozí trampové měli poprvé možnost vycestovat do zahraničí a navštívit např. celosvětový *potlach*.

Na přelomu tisíciletí došlo k posunu v tramenských aktivitách a celkové stagnaci klasického tramenského hnutí, která trvá prakticky dodnes.

3 Trampské atributy

3.1 Oblečení a výbava

Průkopníci trampingu neznali pokrývky, stany ani kotlíky. Pokrývkou jim bylo krátké sáčko, *pelerínka*, a nejčastěji – hvězdnaté nebe! Později nosili stočený pytel, zavěšený přes rameno, ve kterém mimo zápalek a misky na vaření, měli ukryté skromné zásoby (Hurikán 1990, s. 14).

Podle Hurikána (1990, s. 17) se na toulky chodilo v manšestrových kalhotách, v saku a v čepici či skautském klobouku. V letech 1919-20 nastává v trampingu tzv. doba cowboyská. Nosily se strakaté kostkované košile nebo černé košile s bílým lemováním a kalhoty s dlouhými třásněmi. U pasu na širokých, cvočky zdobených opascích se houpala revolverová pouzdra. Místo originálních amerických *stetsonů* posloužily plstěné klobouky s promáčkou střechou. Ve třicátých letech minulého století dlouhé kalhoty nahradily pumpky a objevily se první americké US torny – *uesky*.

Od padesátých let trampové začali preferovat vojenskou výstroj. Vzhledem k tomu, že přes naše území prošly krátce za sebou dvě světové války, měli trampové z čeho vybírat. *Maskáče* všech možných podob a barev (americké woodland, německý flecktarn, české jehličky...), khaki košile, vojenské boty *kanady*, polní lahve, *ešusy* (a v nich zahnuté lžíce), cely, maskovací sítě, atd.

Jako zavazadlo se používala americká US torna *usárna*, batoh německé armády zvaný *tele*, menší chlebník přes rameno *žracák* či *žebradlo* – původně pouzdro na plynovou masku. Zvenku na *usárně* byl přidělaný kotlík či *ešus*, zabalený v plátěném obalu, aby nešpinil od sazí.

Tato výbava vydržela trampům takřka nezměněná dodnes. V současnosti je díky Army shopům snadné koupit vše, co tramp potřebuje. Na rozdíl od osmdesátých let, kdy sehnat např. *kanady* v dámské velikosti 35, byl nadlidský výkon. Dnešní trh nabízí nejrozumnější outdoorové vybavení, goretexovou nepromokavou obuv, nafukovací karimatky, plynové vařiče velikosti větší krabičky od sirek atd. Nicméně i vzhledem k trvanlivosti a praktičnosti vojenských uniforem je trampský národ odolný vůči těmto moderním vymoženostem.

Někteří trampové zůstávali a zůstávají věrní kovbojské tradici třicátých let a dodnes jezdí v plstěných kloboucích, které jsou ozdobeny lišším ohonem, v botách zvaných *farmářky* a bičem u pasu.

3.2 Symboly a rituály

Osada a kemp

Osadou se v počátcích trampingu označovala skupina dřevěných přístřešků, srubů a chat, ale podle Krška (2008, s. 15) je to také název pro všechna tábořiště se spaním ve stanu či pod širákem, kam trampové pravidelně zajížděli. Od šedesátých let minulého století se název *osada* ujal jako označení pro partu trampů, kteří buď navštěvují konkrétní místo, nebo preferují volné toulání po krajině. Každá *osada* má svůj originální název, vlajku, domovenku. V každé osadě je zvolen *šerif*, který měl (a má) funkci spíše stmelovací. Příslušnost k *osadě* není povinná, jedná se o hnutí zdůrazňující význam kolektivu, ale zároveň respekt k individualitě.

Kempem se označuje místo zpravidla pod převisem, v jeskyni, skalní rozsedlině atd., kam trampové zajíždějí na přespání. Oblíbené *kempy* si trampové zvelebují např. dřevěnými postelemi, kamny, bývá vybaven nádobím. Tato vylepšení sledují s nelibostí ochránci přírody a strážci CHKO.

Potlach, slezina

Jedná se o setkání trampů, které pořádají jednotlivé osady u příležitosti svého vzniku nebo jiných příležitostí. *Potlach* začíná trampskou hymnou Vlajka (autoři František Skoupý a bratři Kordové). *Potlach* je nejen setkáním trampů, ale jeho součástí bývají také sportovní aktivity, hudební a literární soutěže i klání v nejrůznějších disciplínách (např. vrh nožem, lasování, pro ženy hod pánví či válečkem apod.). Nezapomíná se ani na soutěže pro děti. Večer je slavnostně zapálen táborový oheň, vyhlášeny výsledky a zpívá se zpravidla do časného rána (Vinklát 2007). Celosvětové *potlachy* se konají jednou za pět let. Poslední proběhl 18. června 2011 v kanadské Britské Kolumbii.

Samotný termín má kořeny v jazyce severoamerických Indiánů kmene Chinooků. Slovo „patshatl“ znamená dar nebo dávání darů a má ještě další význam – jako výroční indiánská slavnost, která se konala s příchodem zimy. Na takové slavnosti Chinookové tančili, zpívali, pili a hodovali a hlavně si předávali dárky. Poprvé se vyskytlo slovo *potlach* v češtině ve třicátých letech. Jeho příklon tohoto termínu k českému slovu potlachat byl rychlý a přirozený (Kašák 2009, s. 75). Menší setkání, která probíhají nejčastěji v restauračním zařízení v průběhu pracovního týdne, se nazývají *sleziny*.

Domovenky, znaky a vlajky osad:

Domovenky jsou nášivky, původně převzaté od skautů, na kterých je uvedeno město, kraj či stát, z kterého tramp pochází. *Domovenka* se přišívá na levý rukáv košile. Pod *domovenkou* zpravidla bývá ještě přišitý znak tramské osady.

Znaky osad vycházely často ze znaku woodcraftu, což je bílý kruh s modrými rohy. Každá osada má také svoji vlajku, kterou vyvěšuje např. při účasti osady na potlachu.

Zvyky:

- Obřadní zapalování ohně: převzaté z woodcraftu; *ohnivec*, symbolika šerifského kruhu, pokládání smrkové větvičky do vyhaslého ohniště, prohibice při zapalování ohně.
- Vztyčování vlajky osady: při *potlachu*, za zpěvu tramské hymny Vlajka. Při hymně se stojí a smeká.
- Tykání, oslovení Kamaráde, zalomení palce: zvláštní podání ruky spojené se zalomením palce.
- Pozdrav AHOJ: původně námořnický pozdrav Ahoe byl počestěn na Ahoj a používají jej také vodáci.
- Přijetí do *osady*: podmíněno konkrétními zvyky *osad*.

Přezdívky

Přezdívky vznikaly překladem křestního jména do angličtiny. Z Aniček, Mániček a Boženek se přes noc staly Annie, Mary, Bobiny. Z Jardy se stal Harry, z Pepíka Bob, z Oty Brandy...(Hurikán 1990, s. 16).

Jak uvádí Krško (2008, s. 18-19), tramské přezdívky vznikaly také podle nějaké životní příhody či charakteristiky jednotlivce. V běžném kontaktu trampové u svých kamarádů pravá jména často ani neznali a v současném trampingu zůstává praxe stejná. Mnoho trampů ani po letech nezná oficiální jména svých kamarádů, ale pouze přezdívky.

3.3 Tramský sport

V počátcích trampingu, ve třicátých, čtyřicátých letech minulého století, se čeští trampové v osadách věnovali nejrozličnějším sportům. Mezi nejoblíbenější patřil volejbal (mohla ho hrát i děvčata), závody v běhu, chůzi, lukostřelba, box, pingpong, běh na lyžích, box, lasování, kanoistika, kuželky (Vinklát 2004, s. 17).

Časem pak už nestačilo se vyžívat sportovně jen uvnitř osady. Vzájemné hecování vedlo nutně k utkáním osad, k trampským olympiádám a dalším soutěžím. Postupně se již nesoutěžilo jen v atletických disciplínách, ale také ve fotbalu, plavání, tenisu, cyklistice a dokonce v ledním hokeji (Waic, Kössl 1992, s. 74). Specifickým sportem se stala tzv. trampská atletika, což jsou např. vrhy nožem, sekerou, kládou, krumpáčem – na dálku i na cíl. Dalším sportem, který byl původně ryze trampskou záležitostí, je „trampský fotbal“ – nohejbal, hraný přes natažený provaz či šňůru.

3.4 Trampská tvořivost

Již od počátku trampingu ve 20. letech byli chlapci a děvčata inspirováni hrdiny Divokého západu, indiány, zálesáky,...to vše se promítalo do jejich výtvarných projevů – zdobení totemů, vlajek, domovenek, placek, *camrátek*, dýmek. Dekorování neunikla ani kytara. Ilustrace se objevují také v osadních kronikách, na *zvadlech* k potlachu, ve zpěvnících či trampských časopisech. Zřejmě výtvarně nejzdařilejší jsou trampské *cancáky*. Jedná se o jakési vandrknížky, deníky z cest, do kterých si jejich majitelé nechávají vpisovat citáty, poděkování a pozdravy svých kamarádů z vandrů. Do *cancáků* se lepí jízdenky z vlaku, vstupenky z koncertů a festivalů, fotografie (Vinklát 2004, s. 232). Nejcennější pro majitele však zůstávají pozdravy kamarádů, které si rád připomene i po letech.

Trampská píseň

Marek Waic a Jiří Kössl (1992, s. 65) ve své knize Český tramping uvádějí, že za první trampskou píseň je někdy považován „Indián nebo-li Plujeme po řece Vltavě“ od Josefa Rösslera-Ořovského z roku 1919. Průkopníci trampingu zpívali všude: ve vlaku, za pochodu, u táborových ohňů. Nejprve písně Karla Hašlera, popěvky lidové, vojenské, později české texty na americké šlágry. Postupně osadníci – kytaristé – skládali písně vlastní. Mezi nejvíce známé autory z počátků trampingu patří Géza Včelička, šéfredaktor časopisu Tramp (Máňa, Srdce trampů), Jarka Motl (Bessie, Na osadě hráli) nebo bratři Kordové (Vlajka).

V takřka každé předválečné osadě existoval pěvecký sbor a skladatel, jehož písně tvořily osadní repertoár. Tito autoři i interpreti se začali profesionalizovat, jejich písně byly vydávány tiskem, na deskách a vysílány rozhlasem. Mnohé trampské soubory dosahovaly vynikajících úspěchů – Ztracenkáři, Westmeni, Settleri.

Tramprská píseň si v té době získala popularitu i u široké veřejnosti, mimo rámec tramprského hnutí. V poválečném období však ustoupila do pozadí a stáhla se do zázemí svých osad (Langer, Doležal 2001, s. 7).

V padesátých letech minulého století se objevila nová generace tramprských autorů. Písničkáři začínali jako jejich předchůdci nejprve textovat americké tradicionály, později se věnovali vlastní tvorbě. Na *potlaších* se uskutečňovaly amatérské soutěže ve zpěvu autorských písní, které postupně vyústily v potřebu konat pravidelné oficiální přehlídky tramprských hudebních skupin. V roce 1967 byla v Ústí nad Labem založena Porta, hudební festival pro tramprskou, folkovou a country hudbu.

„Místu, kde Stará řeka, Velká i Zlatá řeka, spojené v jeden mohutný tok, rozrážejí České středohoří, říká se odpradáвна Porta Bohemica – Brána Čech. První tramprové – časově téměř souběžně s legendární Ztracenkou nebo Kocábou – se usídlili právě v tomto údolí, kde Karel May čerpal inspiraci pro dobrodružství Old Shatterhanda a Vinnetoua. Kde jinde, než v srdci tohoto prostředí, by se dal uspořádat první celostátní festival tramprských a country westernových skupin?“ – Úvodník z metodicko-informačního listu prvního ročníku Porty (Langer, Doležal 2001, s. 11).

Na Liberecku se tramprská autorská píseň objevuje v roce 1936 v osobě Boba Hurikána – Josefa Peterky, který složil v tomto roce osadní hymnu Spojených tramprských osad Rykatado „Chlapci z Rikatada“. Další známou postavou byl Kapitán Kid – Jaroslav Velinský, který v roce 1959 složil píseň „Krinolína“. Právě on stál u zrodu prvního ročníku Porty.

Libereckou aktivitou byly v osmdesátých letech pořady Copánek. Jednalo se o komponované večery, kde se nejen hrálo a zpívalo, ale promítaly se filmy, diapozitivy, přednášela se poezie, hrálo se divadlo (Vinklát 2004, s. 192). V kateřinském lesním divadle proběhlo několik ročníků písničkářského festivalu Malý vandr, v Experimentálním studiu se odehrávaly koncerty Tóny cest a cesty not, jejichž hostiteli byla tramprská skupina Větrno. V roce 1981 pořádá T. O. Jitro první ročník soutěžního festivalu Jizerská nota. Tento festival, který zakotvil v jizerskohorských Hejnicích, se stal nejznámějším festivalem původní tramprské písně na severu Čech. Každým rokem přijíždí na festival na hejnické koupaliště známí i začínající písničkáři a kapely. 30. ročník festivalu byl věnován lidem, kteří byli v Hejnicích v roce 2010 vytopeni srpnovou povodní.

4 Tramping v cizině

Bob Hurikán (1990, s. 198) uvádí ve své knize Dějiny trampingu, že tramping, jak je prováděn u nás, tedy „náznak mužného života, pohádka trvající od soboty do neděle“, je ojedinělým, původním, nespoutaným hnutím. Vyskytnou-li se případy trampingu v zahraničí, zakladatelem je opět tramp z Čech či Moravy.

Tato slova byla napsána v období dvacetiletého výročí trampského hnutí. Zdá se však, že tramping není výsadou pouze v Čechách, na Moravě či na Slovensku (být tramping u nás měl vždy určitá specifika).

Např. v Německu existuje hnutí *Edelweisspiraten*, které má s trampíngem mnoho shodných rysů – touhu po svobodě, útěk do přírody, styl oblékání, vlastní specifickou hudební kulturu (Kašák 2009, s. 9).

Přesto jsou čeští trampové přesvědčeni, že trampské hnutí, založené na lásce k přírodě a kamarádství, je nezaměnitelný, originální a pouze český způsob trávení volného času v přírodě. Objeví-li se v cizině podobně smýšlející, volnomyšlenkářské party, které tráví volný čas v přírodě, jsou to prý potomci českých trampů.

Pravdou je, že za posledních osmdesát let odešlo do ciziny mnoho trampů v různých emigračních vlnách (1938 – 1948 – 1968), kteří zanesli trampské ideály a zvyky do svých nových působišť. Trampské hnutí je v dnešní době již založené na několika světadílech. Webové stránky Náš Tramp evidují trampské osady v Bernu ve Švýcarsku, ve Vancouveru v Kanadě, v Melbourne v Austrálii (Náš Tramp, 2012).

5 Trampské hnutí v Čechách dnes

Současné trampské hnutí si stále udržuje svou skupinu příznivců.

Tramping v současnosti nemá nepřítele politického či ideologického, jak tomu bylo do roku 1989. Trampové dnes bojují s diktátem konzumní společnosti, se členy ekologických hnutí nebo zaměstnanci Chráněných krajinných oblastí. V roce 2010 odvysílala Česká televize, v rámci pořadu Ta naše povaha česká, dokument „Už tichnou bílé skály“. Dala v něm prostor k vyjádření straně trampů a straně zaměstnanců CHKO. Ochránáři v pořadu poukazují na to, že zakládání volných ohnišť vede k ničení skalních převisů, k lesním požárům, nehledě na vybavení trampských kempů (palandy, koberce, papiňáky). Trampové

argumentují tím, že ctí zásady tichého chování v lese, opatrnosti a ohleduplnosti. O kempy se starají, organizují brigády na úklid černých skládek, snaží se o spolupráci s ochranáři i lesníky.

Tato bezvýhodná „válka“ mezi ekology a trampy se nejvíce rozhořela v internetových diskusích, ale vedla také např. k zničení trampských kempů v *Roverkách* (pískovcové skály v CHKO Kokořínsko).

Faktem je, že v současné době již není možné najít v České republice člověkem nedotčenou přírodu. Proto mnozí z mladších ročníků vyrážejí na cesty do zahraničí, kde se věnují tzv. outdoorovým sportům: horolezectví, potápění, skialpinismu, kiteboardingu, raftingu atd. Dá se říct, že tyto aktivity jsou jakousi náhražkou trampingu: mladí lidé se jim věnují v přírodě a často jsou v kontaktu s přírodou odkázáni pouze sami na sebe a kamarády. Tyto formy trávení volného času jim přinášejí zážitky, romantiku a kamarádství, tak jako je tramping přinášel jejich předchůdcům.

Součástí trampingu se stal i internet. Trampské časopisy Puchejř, Stopař, Tramp a další, které vycházely v devadesátých letech, jsou dnes k dispozici pouze na webových stránkách. Trampové mají své blogy, webové stránky, k organizaci *potlachů* využívají sociální sítě (Facebook), trampskou tvořivost a vzpomínky na *potlachy* můžeme nalézt na serveru YouTube. Na webových stránkách Náš Tramp bylo k 31. prosinci 2011 zaregistrováno na 442 trampských osad.

Dnešní tramping na Liberecku

Na Liberecku již také není trampské hnutí masovou záležitostí, jako bylo např. v devadesátých letech, kdy se v pátek odpoledne „zelenalo“ nádraží.

Liberecký spisovatel a muzikant Pavel Děčko Vinklát popisuje ve svém článku „Trampové na Farské louce“ (Vinklát 2007) návštěvu potlachu k 45. výročí T. O. Černý Orel. Konal se 26. 5. 2007 a potlachu se tehdy zúčastnilo přes dvě stovky trampů a trampek od nejstarší generace, přes dospívající až po rodinky s malými dětmi. Děčko udělal večer u táborového ohně mezi trampy jakousi anketu, co je podle nich tramping:

- tramping je záležitostí srdce, patří k němu volnost a kamarádství,
- je to hra,
- svoboda člověka, romantika, kamarádství a přátelství, a to na celý život,

- tramping je životní styl, v něm nacházíš úlevu, načerpáš nové myšlenky a vše pak řešíš s čistou hlavou; je v něm také velké pouto kamarádství,
- 47 let života jen mezi dobrými kamarády,
- určitý způsob života pro jistou skupinu lidí, kteří chtějí vypadnout z města; jde o styl života, v němž našli podstatu bytí (Vinklát 2007).

Sama se přiklání k názoru, že tramping je styl života, k němuž patří kamarádi, zábava, svoboda, ale také např. zodpovědné chování v přírodě a k přírodě.

V dnešním Liberci existuje několik trampských osad. Jednou z nich je např. T. O. Muhu, jejíž výroční oheň na Olivetské hoře vzplanul v roce 2010 již popatnácté. Osada žije čilým životem, počínaje každoročním novoročním výstupem, přes únorové Lyžníky (jízda na starých lyžích), letní tábor, Listopadový vandr až po osadní Vánoce na Mešních kamenech nad Libercem. T. O. Muhu čítá kolem padesáti aktivních členů včetně dětí.

Parta nadšenců se snaží oživit pořady Copánek – v prosinci 2011 se v prostorách bývalého sálu Textilany „na Ivaňáku“ uskutečnil Retro Copánek (spletenec povídaní, písniček a dalších zajímavostí). 16. 11. 2011 proběhla v Krajské vědecké knihovně v Liberci přednáška Pavla Děčka Vinkláta. Téma: „Tramping v Jizerských horách – 40 let trampování v Jizerkách.“ Návštěvníci přednášky byli spíše starší věkové kategorie, mladých do cca 30 let tam bylo asi pět. Přednáška vycházela z Děčkovy knihy, byla doprovázena promítáním diapositivů a vystoupením trampské skupiny Větrno.

Všechny tyto aktivity potvrzují, že trampské hnutí na Liberecku existuje i nadále. Je však součástí života střední a starší generace. Mladých lidí, kteří se tomuto někdejšímu fenoménu věnují, je stále méně.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Výzkumná část

1.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu bylo provést terénní šetření, analýzu a interpretaci nálezů. Na konkrétním případě tří generací v rámci jedné rodiny jsem chtěla ukázat, jak různé generace vnímají styl trampského života, jaká je jejich motivace pro to být či nebýt trampem, jak rodinné zázemí ovlivňuje tento životní styl a v neposlední řadě, jak vidí současnost a budoucnost trampingu.

1.2 Metodika výzkumu

Ve své práci jsem použila kvalitativní výzkum, design případová studie.

Švaříček uvádí, že případová studie je empirickým designem, jehož smyslem je podrobné zkoumání a porozumění jednomu či několika málu případů. Základem šetření je sběr skutečných dat vztahujících se k objektu výzkumu (Švaříček, et al. 2007, s. 97).

V mém případě jsem si vybrala konkrétní případ – rodinu – k němuž se vztahoval výzkumný problém – vztah k trampingu – a k danému problému jsem vypracovala otázky.

U kvalitativního výzkumu nevstupuje do popředí kvantifikace dat, nýbrž její podrobná analýza. Cílem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci chovají, proč jednají určitým způsobem, jak organizují své každodenní aktivity a interakce (Skutil 2011, s. 69-70).

Podle Gavory (2000, s. 31) se výzkumník v kvalitativním výzkumu snaží o sblížení se zkoumanými osobami a o proniknutí do situací, ve kterých vystupují, s cílem porozumět jim. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu, kdy výzkumník nemusí zkoumané osoby vidět, se při kvalitativním výzkumu používá hlavně takové metody, které umožňují být se zkoumanými osobami tváří v tvář, zejména interview a participační pozorování. Výzkumníka zajímá konkrétní případ a popisuje jej. Kvalitativní výzkum také odhaluje nové skutečnosti a z nich vytváří nové hypotézy.

Terénní práce u kvalitativního výzkumu je pro výzkumníka příležitostí pro hluboké poznání a jemnou analýzu konkrétního prostředí. Prostředí se chápe

jako určitá celistvá kultura. Kultura je soubor hodnot, postojů a pravidel chování určité skupiny lidí (Gavora 2000, s. 142).

Výběr případů kvalitativního výzkumu je vždy záměrný a reprezentativní. Osoby reprezentují dané prostředí, dokonale je znají a jsou schopni o něm podat věrnou zprávu. Ve srovnání s kvantitativním výzkumem se výzkum kvalitativní soustředí na méně případů. Jde však o intenzivní, hluboké zkoumání. (Gavora 2000, s. 144).

Podle Gavory (2000, s. 32) je každý člověk anebo skupina lidí v kvalitativním výzkumu jedinečná. Má vlastnosti, kterými se liší od jiného člověka nebo skupin.

Mým záměrem bylo oslovit konkrétní libereckou rodinu, se kterou se znám, a provést u nich terénní šetření. V této rodině se trampingu věnují minimálně dva členové rodiny (otec a syn) a zajímalo mě, jak je na tom nejmladší věková kategorie v této rodině (patnáctiletá vnučka). Při prvotní e-mailové korespondenci mi byl rozhovor přislíben, ale později jsem narazila na odmítnutí a neochotu s participací na výzkumu. Musím přiznat, že najít rodinu, která by byla ochotná spolupracovat na výzkumu a současně se angažovala v trampském hnutí, byl problém. V každém případě jsem chtěla dodržet rodinnou generační triádu a lokalitu Liberce a jeho okolí. Oslovila jsem několik současných či bývalých trampů a víceméně náhodou jsem narazila na informaci o člověku, jehož vnuka znám paradoxně dlouhá léta. Jedná se o zakládajícího člena jedné z jizerskohorských trampských osad a trampingu se věnuje od svých patnácti let dosud. Oslovila jsem jeho rodinu a získala souhlas s rozhovorem, zároveň s pozváním do jejich domu. Respondenti byli seznámeni s tím, že zjištěné informace budou sloužit k vypracování bakalářské práce.

Respondenti:

Jožka – ročník 1933, zakládající člen osady Osamělá hvězda, skalní tramp, člen Sokola, Junáku. Otec Jany.

Jana – ročník 1957, trampovala v mládí se svým otcem, později se začala věnovat horolezectví, lyžování, vodáctví. V současné době lektorka v Lyžařské škole Ještěd. Matka Honzy.

Honza – ročník 1991, student VŠ, aktivně se věnuje výchově dětí v libereckém skautském středisku a horolezectví. Lektor LŠ Ještěd.

S vnukem Honzou se znám osobně již delší dobu. S jeho matkou Janou jsem byla v minulosti několikrát v kontaktu, v poslední době spíš telefonickém. S jejím otcem Jožkou, dědou Honzy, jsem se setkala poprvé při rozhovoru.

Rozhovor se uskutečnil v domě, kde žije Jana s Honzou. Místo rozhovoru zvolili respondenti sami. Svůj záměr provést rozhovor na dané téma jsem participantům oznámila s časovým předstihem jednoho měsíce. Na rozhovor jsem měla připravený seznam témat a otázek. Zvukové zaznamenání rozhovoru bylo provedeno se souhlasem zúčastněných. Přepis rozhovoru je doslovný, zůstala zachována hovorová čeština.

1.3 Metoda sběru dat

Vlastnímu výzkumu předcházela teoretická příprava: zpracování dostupné literatury z oblasti tramského hnutí. Největším zdrojem informací pro mne byla kniha Pavla Děčka Vinklata „Kronika trampingu v Jizerských horách 1934-2004.“ Navštívila jsem také Děčkovu přednášku v Krajské vědecké knihovně, analyzovala jsem několik televizních pořadů věnovaných dané problematice, uskutečnila neformální rozhovory a mailovou korespondenci se svými známými na téma trampingu, trampové v Liberci, jejich přístup k trampingu apod.

Jako výzkumnou metodu kvalitativního výzkumu jsem zvolila polostrukturovaný hloubkový rozhovor.

Rozhovor či interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit fakta, hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů, sledovat jejich vnější reakce a podle nich potom usměrňovat průběh kladení otázek (Gavora 2000, s. 110).

Hloubkový rozhovor patří k nejčastěji používané metodě sběru dat v kvalitativně orientovaných šetřeních. Prostřednictvím rozhovoru jsou zkoumáni členové určitého prostředí a určité specifické sociální skupiny. Polostrukturovaný rozhovor je typ hloubkového rozhovoru, který vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek (Švaříček, et al. 2007, s. 159).

Variantou k tradičnímu interview je etnografické interview, které se v několika rysech liší. Je většinou nestrukturované, v případě strukturovaného rozhovoru jsou otázky široké, globální. Etnografické interview má vlastnost přátelského rozhovoru, atmosféra má být příjemná, uvolněná, v prostředí, které

informantovi není cizí. Toto interview často přerůstá do souvislého povídání či monologu (Gavora 2000, s. 163).

Podle Švaříčka (2007, s. 160) se celý proces získávání dat prostřednictvím metody hloubkového rozhovoru sestává z výběru metody, přípravy rozhovoru, průběhu vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, reflexe, analýzy dat a z psaní a prezentace výzkumné zprávy.

Na rozhovor jsem si připravila sedm okruhů či témat, z nichž vyplývaly konkrétní otázky (příloha B). Při vlastním dotazování jsem pak dala respondentům prostor pro vlastní vyprávění. Následně jsem provedla přepis rozhovoru (příloha C) a analýzu dat. Po částečném zpracování výzkumné zprávy jsem zprávu doplnila daty z rozhovoru, který jsem provedla s jiným respondentem (příloha D).

2 Výsledky

Informace a data, která jsem získala rozhovorem s respondenty, jsem strukturovala do pěti kapitol. V každé kapitole popisují vztah respondentů k problematice uvedené v názvu kapitoly. Výjimku tvoří kapitola č. 3, která se věnuje historii T. O. Osamělá hvězda a stavbě jizerskohorské trampské chaty Bonaska (měla jsem možnost nahlédnout do osadní kroniky z roku 1946, fotografie přikládám v příloze E). Kapitoly jsou seřazeny podle časové posloupnosti.

2.1 Motivace a rodinné zázemí

Jožka vyrůstal v Liberci ve válečných letech. Jeho otec byl český živnostník, ale on sám navštěvoval německou školu, protože česká škola ve čtvrti nebyla.

Zásadní vliv na trampování Jožky měly časopisy a knížky Jaroslava Foglara a členství v Sokole. Jožka se „z *nějakých důvodů*“ nedostal do Skautu, ale navštěvoval T. J. Sokol, se kterým také podnikali výlety do přírody. Četl „*staré Mladé Hlasatele*“, později odebíral časopisy Vpřed a Junák. S kamarády ze Sokola chtěl zažít romantiku Setonových Dvou divochů nebo založit Foglarův čtenářský klub. Další inspirací byly trampské písně: „ *A ty jsme tam hráli a zpívali a to nás přilákalo k tomu, že bychom mohli něco zkusit*“.

Nejdříve vyrazili pod širák nebo se stanem na Blatenskou Pilu a na Kamenici: *„A tak jsme tam začínali pomalinku jezdit, ale my jsme nevěděli, že je to nějaký tramping, my jsme nikoho jiného neznali. Jezdili jsme tak po táborníku, jako podle Foglara, jako v těch klubech“*. V začátcích svého trampování hledal především romantiku, později jezdil kvůli lásce k přírodě a hlavně kvůli setkání se s kamarády. Romantiku hledali nejen tu z Divokého západu, ale také z ruského prostředí: *„...romantika Divokého západu, ale taky Sibiř. Některý osady byly pojmenované podle ruského prostředí“*

K seznámení s ostatními trampy došlo v Adršpachu, později se na Claimu kouře setkali i Bobem Hurikánem. A to vedlo k tomu, že začali hledat místo na postavení vlastní chaty a založení trampské osady.

Na vandry a potlach jezdil Jožka nejprve sám, později s manželkou a následně i se svými dětmi. Na samotné seznámení s manželkou však tramping vliv neměl. *„Manželka tramping neznala“*. Když se seznámili, vzal ji na Bonasku a do trampingu jí začal postupně vtahovat. Po návratu z vojny se Jožka i kamarádi postupně oženili a všichni začali trampovat sami s rodinami: *„Po vojně jsme se oženili a rozpadlo se to, rodiny táhly každá zvlášť“*. Na Bonasku ještě párkrát zajeli v létě o dovolené, ale začali se tam sjíždět různí jiní lidé, občas ji našli vykradenou a i z těchto důvodů se Jožka rozhodl postavit si chatu vlastní. *„A manželka říkala: jsou tady myši a teď tady budou děti, no zkrátka, chtěli jsme mít chajdu svoji“*. Po velkém hledání místa si ji postavil Bedřichově.

Janu tramping oslovil jako malou, když jezdila trampovat s otcem: *„Já si pamatuju z toho, že jsme opravdu na tu Bonasku jezdili, ta příroda byla divočejší a mně se to hrozně líbilo.“* Nejvíce vzpomíná na potlachy, na slavnostní zapalování ohně a obdivuje otce a jeho kamarády, že se dodnes scházejí.

Vzhledem k tomu, že v Jizerských horách se jezdilo na vandry do osamocených kempů či chat, neměly Jožkovi děti mnoho možností se setkat s ostatními trampskými dětmi: *„Ale chci říct, že nepamatuju už tu generaci těch dětí. Tady v Jizerkách to moc nebylo, i když jsme s našima na ty potlachy jezdili, tak tam těch dětí v naší generaci bylo pomálu“*. I z těchto důvodů proto rodiče přihlásili Janu do znovuoobnoveného skautského oddílu, protože chtěli, aby byla mezi dětmi a aby měla nějakou náplň volného času: *„naši nás chtěli tam, kde byly děti, protože v tom trampingu jich bylo málo“*. Po roce 1968 však Skaut skončil

a Jana se přesunula do turistického oddílu, se kterým sjezdila téměř celou republiku. Vzpomíná, že volnost, jakou měla na Divoké Kamenici, později v turistickém oddíle již nezažila: „*Tam jsme museli dodržovat nějaký pravidla. Už se taky nedalo tak volně do přírody, musely se dodržovat nějaký předpisy hygienický a tak.*“

Honza jezdil s Janou od malička na vodu, na lyže, navštěvoval skautský oddíl. Po období útlumu se do skautské organizace vrátil. V současné době skládá vůdcovské zkoušky a aktivně se věnuje práci s dětmi ve skautském středisku. Tramping sám o sobě ho neláká. Výlety do přírody spojuje buď se výpravou se skauty: „*mě to nepříjde nějak odlišný od toho Skauta, že bych měl důvod to dělat jinak*“ nebo s horolezectvím. Členství v organizaci mu připadá výhodnější, než jezdit s kamarády na vandr jen tak. Je možné vyfakturovat pronájem louky na tábor, půjčení věcí od lesáků: „*A když seš Skaut, tak oni vědí kam to nafakturovat, pošlou to na středisko.*“ Skauting je podle jeho slov volnější než dřív: „*....no, teď Skaut prožívá takovej přerod, tak to je takový složitý...*“, není svázán pevnými příkazy (např. není povinností nosit na výpravu kroj). Proto nevidí důvod jezdit do přírody jinak. Baví ho práce s dětmi a chce se jí věnovat: „*Máma vlastně taky chodila do Skautu, protože tam pro ně byl připravenej program*“. Sám nezná žádné své vrstevníky, kteří by se trampingu věnovali.

2.2 Tramping jako výchovný prostředek

Jožka nijak neusiloval o to, aby se jeho děti věnovaly trampingu, prostě je „pouze“ bral s sebou. Janu – starší dítě – víc, především na potlachy. „*Myslím, že Janě ani synovi to moc nedalo. I když syn teď jezdí s turistákama do Jizerek do boudy nad Oldřichov. Jana byla k tomu víc, protože jsme jí brali ještě s těma holkama, když se rozpadl skauting, tak na ty potlachy.*“ V roce 1968, kdy se obnovil skauting, začal pracovat ve skautském středisku a děti opět přivedl s sebou. Po roce 1970 se Skaut změnil na turistický oddíl mládeže a jeho rodina se tak dostala k organizaci Jizerské padesátky a k lyžování: „*začínali jsme ještě jako Skauti, spali jsme na Hnojovém domě u Ginzla...ale přesto já jsem pořád udržoval styk s těma osadama trampskejma...oni jezdili k nám, my k nim do Brd, do posázaví, povltaví...*“.

Jožka ze svého okolí znal pár rodin, které se trampskému způsobu života věnovaly a své děti tak i vychovávaly: „*Znám třeba rodiny, který tímhle žily – celý rodiny – ale dneska, ty jejich děti, už taky ne*“. Nejvíce se takový rodinný tramping udržoval v okolí Prahy na chatových osadách. „*Kolem Sázavy a kolem Prahy, kde byly osady, chatový osady a tam byly i dost ty mladý*“.

Jana u svého syna Honzy cíleně podporovala lásku k přírodě, i když ne samotný tramping: „*a pak když se mi narodil Honzík, tak jsem chtěla, aby to všechno taky v něm zůstalo, ta láska k přírodě*“. Jezdili na vodu, na lyže, „*libovala jsem si, že je v přírodě*“. Honza měl v období puberty určitý útlum od aktivit v přírodě a Jana nabyla dojmu, že se jí to nepovedlo. Syn se však po určité době k lyžím i turistice vrátil. Jana se dál držela trávení volného času v přírodě, protože lásku k přírodě převzala od svých rodičů: „*Tu lásku k přírodě, tu do nás naočkovali za ty všechny roky, to v nás zůstalo*“.

Výchovné působení trampingu vidí Jožka např. v osadní prohibici: „*oni se pak taky nějak rozhádali...bývalý šerif měl ideály po Peterkovi (Bobu Hurikánovi) a za toho nového šerifa se tam pilo...no začaly se ty osady rozpadat...*“ Největším darem, který mu tramping dal, byla nabytá přátelství, která vydržela celý život. „*Protože v tomhle volném seskupení to hodně fungovalo, i když samozřejmě taky byly výjimky, ale to kamarádství tam zůstávalo. Tohle mě osobně to dalo – na celý život! Člověk se s tím stylem života ztotožnil a žil tím.*“

2.3 Historie trampské osady Osamělá hvězda

Osadu založili dorostenci Sokola Jožka a Ježek začátkem padesátých let. Založení osady předcházelo čtení časopisů Mladý hlasatel, Junák a Vpřed, kde vycházeli Foglarovi hry a které organizovali vznik a existenci Foglarových čtenářských klubů. Jožka s kamarádem chtěli sami také nějaký čtenářský klub založit, „*ale k tomu vůbec nedošlo*“. Seznámili se se staršími kluky, kteří znali trampské písničky a začali jezdit na Blatenskou Pilu – místo, které je dnes pod vodou josefodolské přehrady. Zpočátku pod širák, později pod stan. Jezdili většinou jen sami dva, s ostatními libereckými trampy se neznali. K prvnímu seznámení došlo v Adršpachu, kde se setkali s osadníky T. O. Sever, kteří jezdili do Jizerských hor na *Claim kouře*. „*Tam jsme se s nima seznámili a oni říkali, my jsme taky z Jizerek, ale nechtěli nám říct, kde mají chatu*“. Tam se také kluci jednoho dne seznámili s tramskou legendou – Bobem Hurikánem: „*Tak*

jsme tam chvíli očumovali, pak ten cizí kluk říká: No kluci, říká se AHOJ a přijde se blíž! A to byl Bob Hurikán, tak jsem se s ním seznámil“. Svoji vlastní boudu postavili ve zchátralém čihadle pod Prezidentskou chatou s výhledem na údolí Kamenice. Boudu vylepili červeným mastným papírem od ložisek a nazvali ji *Camp Peklo*.

Od dubna do října 1953 chatu úplně přebudovali v malý sroubek s verandou, a tak vznikla ta pravá *Bonaska* (BOuda NA SKÁle, nebo snad, jak někteří říkali, Bordel na skále?) (Vinklát 2004, s. 64).

Na Bonasku jezdili nejen osadníci Osamělé hvězdy, ale i kamarádi ze sousedního T. O. Sever, T. O. Westmen, T. O. Pavijánky. *„Chodili tam za námi kamarádi, dobrmani – pomocníci od horské služby, jezdilo tam spousta lidí. Bylo tam pět lůžek, no, spalo se tam všelijak...“* Po vojně se Jožka s Ježkem na Bonasku několikrát vraceli, ale protože ji často našli vykradenou a nesesdli si s novými návštěvníky chaty, rozhodli se, že si postaví chaty svoje. I s ohledem na své nové rodiny. S ostatními trampy se však stýkali dál: *„ale to neznamenal, že jsme se odcizili. My jsme s klukama jezdili dál a oni zase k nám. Nejvíce k nám jezdili kluci ze Severu (T. O. Sever)“*. V letech budování josefodolské přehrady se Bonaska ocitla ve vodním ochranném pásmu a musela být na příkaz lesní správy opuštěna. V druhé polovině osmdesátých let vyhořela.

Jožka si postavil chatu v Bedřichově, kde pokračoval v organizování potlachů, kam se sjížděli a dodnes sjíždějí jeho trampští kamarádi.

2.4 Specifikum severského trampingu

Jizerské hory po staletí představovaly zdroj obživy pro místní dřevaře, lesníky, lovce, číhaře, pastevce, skláře, cestáře, kameníky..., nemluvě o majitelích sklářských hutí, manufaktur a továrniček bodovaných při divoce tekoucích říčkách. Po horách je rozseto na desítky pomníčků připomínajících lesnické či pytlácké smrti, různé tragické události a neštěstí. Svědčí i o tom, že hory a lesy musely být v 19. století pečlivě udržovány a hlavně hojně navštěvovány. S mohutným rozvojem průmyslu ve druhé polovině 19. století nastal rozmach turistiky, příroda Jizerských hor sloužila k rekreačním a ozdravným účelům. Mezi rekreační aktivity a sporty, které se začaly v různých obdobích v oblasti provozovat, se řadí vedle turistiky horolezectví, lyžování, orientační běh,

vodáctví ad. Díky husté síti panelových a asfaltových cest prožívá dnes obrovský rozmach především cykloturistika (Vinklát 2004, s. 7).

Jožka na svých trampských vandrech navštěvoval nejvíc právě Jizerské hory: *„My jsme jezdili víc sem, jednak jsme tady měli boudy, jednak kamarády a potom, v padesátých letech se po trampingu hodně dupalo. Když jsi jela někam jinam, tak každej vlak v Turnově končil a muselo se přestupovat. A hned tam byly policajti a každýho, kdo měl jakékoli batoh, tak ho šacovali. I turisty, všechny... Proto jsme se drželi víc v Jizerkách.“*

Tramping v Jizerských horách se od trampingu provozovaného v okolí velkých řek – Vltavy, Sázavy, Berounky (kde vlastně původně vznikl) vždy odlišoval. V horském prostředí nebylo dost dobře možné stavět klasické trampské osady s větším množstvím chat na jednom místě (včetně sportovních hřišť), kde život probíhal skutečně rodinně. Trampové si stavěli boudy malé, daleko od sebe. Trampská osada byla vlastně jedna bouda, jeden kemp, a ne seskupení několika, jako tomu bylo např. na Sázavě. *„My jsme jezdili na tu Kanadu, kde těch chat tam bylo asi deset – patnáct, takovejch krásnejch srubů. A tam ty rodiny žily dohromady. Tam měly fotbalový hřiště, hráli tam různý sporty, to tady v Jizerkách nešlo dělat“. Z toho důvodu přestala valná část trampů po založení rodiny do osad pravidelně jezdit. S dětmi se tam zkrátka nevešli. „Taky ty boudy byly poměrně malý, nešlo třeba, aby všichni spali pod střechou. To šlo jen v mladým věku a s dětma se to už netáhlo.“*

Jana ve svých patnácti letech začala postupně nalézat i jiné aktivity v přírodě: *„a když jsem toho byla nabažená a tohle všechno už jsem znala, tak jsem čuchla k lezení. Takže jsme začali jezdit do skal, pak na vodu...“.*

Specifickým znakem trampského hnutí na severu je tady absence klasických trampských osad, jak je známe např. z okolí „zlaté řeky“ Sázavy – Pikovice, Luka pod Medníkem, a jiných míst, kde se zrodil český tramping.

2.5 Co dál?

Jožka před pěti lety navštívil chatovou osadu na Sázavě, kde byl v minulosti rodinný tramping rozšířen. V současné době je tam mladých lidí málo: *„už to taky vymizelo“.* Větší party mladých v osadách neexistují, když jezdí, tak na individuální vandry. Podle Jožky mají mladí lidé stále více možností, jak trávit volný čas v přírodě: *„Dneska pro ty mladší kluky je těch spolků a lákadel tolik,*

že málokdo se trampu věnuje. A když, tak se nedají dohromady nějaký větší party na osady, ale jezdí se jen tak individuálně.“ Svůj vliv sešlo porevoluční uvolnění hranic a možnost vycestovat do zahraničí. „No, maj hodně jiných možností, taky cizina...” Podle Jožky je možné, že se tramping posune po vzoru amerických trampů do oficiálních kempů, kam lze zajet autem, rozdělat oheň pouze v povoleném ohništi (nebo vůbec – vaříče jsou v kempech k dispozici) a který má s českým vandrováním jen pramálo společného. „Já znám některý kluky, který odjeli někam do ciziny, účastnili se celosvětového potlachu a oni říkají: trampujeme. Třeba jednou přijel k Břeťovi na boudu kluk z osady Dálava od Chicaga. A začal tam machrovat. Tak jsem ho chvíli poslouchal a říkal jsem: ty ses odstěhoval někdy v šedesátém osmém – devátém a teď si myslíš, že my jsme tady celou dobu žili jako opice na stromech. A vy jste tam trampovali. Ale to vůbec není pravda. To, co oni nazývají tramping, je úplně něco jiného. Tam sjedou autama někam, tam jsou někde v oficiálním kempu – a že jich tam je dost – ale to není tramping.“

Jana vidí problém především v dnešní uspěchané době: „...dneska je život tak uspěchanej, že na to nemá člověk čas. Musí se snažit, aby se uživil, vydělal...” a v tom, že svobodný přístup do přírody se změnil: „...dneska už se můžeš hůř pohybovat po lese...“. Proto se, podle ní, mladí lidé trampingu nevěnují.

Oba starší respondenti se shodli na tom, že největší rozkvět trampingu byl vždy v dobách, kdy bylo lidem těžko: „hlavně v době nezaměstnanosti byl rozmach, a pak ten další byl ve válce...“, „ať bylo, jak bylo, za totáče, tak tam se trampovalo nejvíc“.

Podle Jožky tramping existuje, ale mění se jeho formy. Mladí lidé objevili air soft, obsazování řopíků, westernová městečka, amatérskou speleologii... Syn Jožkova tramského kamaráda, který v mládí také hodně trampoval, nyní vlastní půjčovnu vojenské techniky: „držel se trampingu dost a pak se zakoukal do vojenských džípů“. Všechny tyto aktivity jsou obdobou trampingu. „To jsou takové věci, který v trampingu vlastně pokračují. Tak se to rozměňuje do jiných dimenzí“.

A zda tramping přežije? Podle **Jany** se blíží zlá doba a proto je možné, že se tramské hnutí opět vzpamatuje. **Jožka** věří: „Úplně nezanikne a možná, že nějaká vlna ještě přijde!“

Z výsledků terénního šetření vyplynulo, že Jožka, nejstarší člen rodiny, se trampingu věnuje stále. Tramping mu dal, podle jeho slov, kamarády na celý život a stal se jeho životním stylem. Do dnešních dob navštěvuje potlache a trampské osady. Jeho dcera Jana se od trampingu ve svých patnácti letech odklonila a věnovala se jiným aktivitám v přírodě. Částečně i z důvodu, že jí chyběli vrstevníci. Přesto nejvíc vzpomíná na volnost trampování, kterou později ve skautských a turistických oddílech již nezažila. Nejmladší člen rodiny Honza dává před neorganizovaným hnutím, kterým tramping je, přednost práci s dětmi ve skautské organizaci. Jako důvod uvádí zejména možnost oficiálně pronajímat objekty či prostory k ubytování. Jeho názor je, že v dnešní době je možné do přírody hromadně vyjíždět pouze pod hlavičkou organizace.

Z rozhovoru s Jožkou vyplynul také fakt, že tramping na Liberecku (v Jizerských horách) byl odlišný od klasického osadního trampingu z okolí velkých řek. Nebyla možnost zde stavět velké osady, a proto se později většina trampů věnovala spíše individuálním vandrům než osadnímu životu.

Během rozhovoru vyšlo najevo, že výchovným prostředkem v této rodině není samotný tramping, ale láska k přírodě. Aktivní trávení volného času v přírodě je součástí života celé rodiny, stejně jako výchova mladé generace v zájmových oddílech.

Budoucnost tramského hnutí vidí oba starší respondenti pozitivně: tramské hnutí nezanikne a je možné, že vlna zájmu o něj v budoucnosti přijde.

3 Diskuze

Při zjišťování informací ke své bakalářské práci jsem v internetových diskuzích, v médiích či rozhovory se svými známými narazila na fakt, že mládež roku 2011 trampingu příliš neholduje. Aktivní trampové jsou spíše středního a staršího věku. Důvodů, proč se dnešní mládež k této subkultuře nehlásí, se ukazuje být několik:

- Tramping zažíval největší rozmach vždy v totalitním režimu. Nesvobodní lidé měli pocit volnosti a svobody pouze o víkendech strávených v přírodě mezi kamarády a trampování brali jako jakousi revoltu proti režimu.
- Trampská ideologie vzešla ze Zákonů lesní moudrosti, trampské domovenky mají vzor v domovenkách skautských. V době normalizace byl woodcraft i skauting zakázán a tramping tak zůstal jakousi náhradou. V dnešní době existuje mnoho organizací i nezávislých sdružení, které se věnují výchově mládeže a aktivitám v přírodě, a mladí lidé, kteří mají k přírodě vztah, si tak mohou vybírat, jakým způsobem čas v přírodě stráví.
- Klasické individuální trampování, tedy spaní pod širákem v pískovcových skalách apod. se dnes dostává do konfliktu se zákonem. Dříve volné kempy se stali součástí rezervací a chráněných území, v lepším případě bývají na soukromém pozemku.
- Někteří mladí lidé se v přírodě věnují spíše ekologicky zaměřeným aktivitám nebo tzv. outdoorovým sportům, jako je vodáctví, horolezectví, skialpinismus, potápění, speleologie atd. S tím souvisí i možnost volného cestování po světě. Mnoho mladých lidí provozuje tyto aktivity právě v cizině.
- Dalším významným důvodem, proč dnešní mládež nejedí na vandry je její obliba ve virtuální realitě. To, co dříve mohli mladí lidé zažít na trampu, zažívají dnes přes obrazovky počítačů, ať už se jedná o romantiku či adrenalin.
- Podle názoru samotných mladých lidí: tramping není IN. Dnešní mládež očekává atraktivitu, zábavu, akci a tramping je nuda.

Svoji roli, proč se dnes mládež věnuje jiným aktivitám, hraje také místo bydliště. Mladí lidé v okolí Liberce mají od dětství pestrou nabídku, jak trávit volný čas v přírodě:

- Liberec je město obklopené přírodou a les je od konečné zastávky tramvaje vzdálen tři minuty.
- Generace dětí procházejí na svazích Ještědu výcvikem Lyžařské školy, která se věnuje *sjezdovému lyžování a snowboardu*.
- Milovníci *běhu na lyžích* mají k dispozici více než 170 km oblíbené Jizerské magistrály.
- Již před sto lety založili liberečtí Němci tradici *horolezectví* v jednom z nejrozsáhlejších nepískovcových terénů v České republice a dodnes mají velké množství následovníků. Od horolezectví se odvíjí i nová samostatná aktivita liberecké mládeže zvaná *slackline* – chůze po laně.
- Jizerské hory protíná množství zpevněných asfaltových cest, na které vyrazí každý víkend množství *cyklistů a in-line bruslařů*.
- Militaristicky zaměřeni jedinci mohou trávit víkendy *rekonstrukcí dělostřeleckých bunkrů* nebo se věnovat *paintballu* v bývalém vojenském prostoru Ralsko.

Tyto a jiné aktivity v přírodě mohou nějakým způsobem tramping nahrazovat. U některých mladých lidí se možná jedná pouze o módní záležitost, ale domnívám se, že existují jedinci, kteří např. v rekonstrukci řopíku najdou svoji životní náplň.

Podle mého názoru si mládež, která chce prožít část života v přírodě, do ní cestu najde. Důkazem je parta dvacetiletých libereckých studentů, kteří se občas seberou a vyrazí na vandr – i když jej tak nenazývají. Ale jak jinak pojmenovat zimní nocování v pískovcovém kempu v bývalém vojenském prostoru, několik kilometrů od civilizace. Zpovídala jsem jednoho z účastníků podobné akce, který se vyjádřil v tom smyslu, že to dělá proto, že je to v dnešní době něco netradičního: „*chci si zkusit něco netradičního. Prostě dneska to dnešní mládež nedělá, tak proč já bych to nedělal*“. Na otázku, zda v tom vidí romantiku, odpověděl: „*To úplně asi ne. Spíš romantika, jako že seš sám a není tam nikde žádný bordel, město, můžeš si tam, s prominutím, řvát jak na lesy, protože tě nikdo neslyší, seš takovej stranou...určitě je to nějaká zkušenost, když seš*

odkázanej vařit si na ohni...“. Z jeho odpovědi vyplynulo, že on sám zná málo svých vrstevníků, kteří takto vyrážejí do přírody: *„Nedělá to každy. Myslím si, že nás je minimum“.*

Při sběru dat jsem měla možnost oslovit množství lidí. Všichni, kteří se trampingu nějakou dobu věnovali, uvedli, že přátelství a kamarádství nabytá v období trampování, jim zůstala po celý život. Stejně jako kladný vztah k přírodě, do které se celý život vrací. Jestliže má trampské hnutí výchovný potenciál, vidím jej především v navazování (a udržení) pozitivních lidských vztahů a v lásce k přírodě a její ochraně. V rodině, kterou jsem oslovila, byla výchova záměrně i nezáměrně směřovaná právě na kladný vztah k přírodě a aktivitám, které lze v přírodě provozovat. V rodině Jožky nezůstalo pouze u výchovy vlastních potomků. Všichni respondenti se věnovali, či stále věnují, výchově dětí v zájmových sdruženích (Skaut, turistické a sportovní oddíly, lyžařská škola).

Tramping se tak postupně přesouvá do jiných dimenzí a aktivit. Přesto skalní trampové věří, že přežije i jednadvacáté století.

4 Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo provést popis a analýzu současného stavu trampského hnutí v regionu Liberec s akcentem na jeho výchovný aspekt.

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila teoreticky zpracovat historii trampingu na Liberecku (zejména v Jizerských horách) od jeho začátků po současnost. V jedné z kapitol jsem se věnovala trampským atributům, názvosloví a trampské tvořivosti.

Praktická část práce je zaměřena na zpracování kvalitativního výzkumu. V rámci jedné rodiny jsem provedla terénní šetření, zda trampingu, jako výchovný prostředek, ovlivnil mladší generace a zda vedl k podobnému životnímu stylu.

V rodině, kde jsem prováděla šetření, vyplynul při rozhovoru s respondenty fakt, že skalním trampem byl a zůstal pouze doyen Jožka. Ostatní členové rodiny se trampu cíleně nevěnovali. Jejich oblastí zájmu však jsou podobné činnosti, např. práce s dětmi v turistických, skautských a sportovních oddílech, trávení volného času v přírodě v jiných podobách (horolezectví, vodáctví, lyžování).

Výchova v této rodině se zaměřuje na kvalitní strávení volného času v přírodě. Lásky k přírodě je silným spojovacím znakem všech tří generací.

Tramping samotný se od dob svých začátků změnil. Trampské aktivity se posunuly: od pořádání osadních sportovních klání v dobách před druhou světovou válkou, přes aktivní ochranu přírody, která započala v letech osmdesátých, až k dnešním outdoorovým zahraničním expedicím.

Nejenom respondenti, ale i mnou oslovení kamarádi se shodují na tom, že trampingu se nejlépe vedlo v dobách zákazů a omezení. Paradoxně – úpadek zájmu o trampské hnutí začal době, kdy po roce 1989 byl jakýmkoli zákazům konec. Svou roli sehrála i změna životního stylu, komerce, konzumní společnost. I přes stagnaci trampingu, která trvá již dvacet let, však má tento fenomén stále své příznivce napříč všemi generacemi. A možná právě nástup konzumního stylu života bude spouštěcím mechanismem nové vlny zájmu o trampské hnutí.

Seznam použitých zdrojů

1. ČESKOSLOVENSKÁ AKADEMIE VĚD, 1987. *Malá československá encyklopedie-VI. svazek Š-Ž*. Praha: Academia. 928 s.
2. DOLEŽAL, Ivan a Miloslav Jakub LANGER, 2001. *Porta znamená brána...i do nového století?* Praha: Adonai. 183 s. ISBN 80-86500-23-3.
3. DVOŘÁČEK, Jan et al, 1933. *Masarykův Slovník Naučný-díl 7*. Praha: Československý Kompas. 1089 s.
4. GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
5. HAVEL, Václav, 2000. *Dálkový výslech*. Praha: Academia. 237 s. ISBN 08-200-0801-2.
6. HURIKÁN, Bob, 1990. *Dějiny trampingu*. Praha: Novinář. 272 s. ISBN 80-7077-432-0.
7. KAŠÁK, Vladimír, 2009. *Počátky trampingu na Kačáku*. Oddělení aktivit v přírodě. 85 s. ISBN 978-80-904094-1-5.
8. KRŠKO, Jan, 2008. *Meziválečný tramping na Rakovnicku*. Rakovník: SOA Praha, SOkA Rakovník. 286 s. ISBN 978-80-86-772-38-7.
9. LINGEA, s.r.o., 2011. *Slovník současné češtiny*. Brno: Lingea. 1085 s. ISBN 978-080-087471.
10. PÁVKOVÁ, Jiřina et al, 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. 221 s. ISBN 80-7178-711-6.
11. SAK, Petr, 2000. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč. 291 s. ISBN 80-7229-042-8.
12. SAK, Petr a Karolína SAKOVÁ, 2004. *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis. 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
13. SETON, Ernest Thompson, 1991. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia. 338 s. ISBN 80-7033-084-8.
14. SKUTIL, Martin, 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.
15. SMOLÍK, Josef, 2010. *Subkultury mládeže*. Praha: Grada Publishing. 288 s. ISBN 978-80-247-2907-7.
16. ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ et al, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

17. VÁGNEROVÁ, Marie, 2008. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika – vychovatelství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. 127 s. ISBN 978-80-7372-306-4.
18. VINKLÁT, D. Pavel, 2004. *Kronika trampingu v jizerských horách 1934-2004*. Liberec: Knihy 555. 248 s. ISBN 80-86660-09-5.
19. WAIC, Marek a Jiří KÖSSL, 1992. *Český tramping 1918 - 1945*. Liberec: Práh, Ruch. 114 s. ISBN 80-900835-7-9.

Internetové zdroje

1. ČESKÁ TELEVIZE. 2011. *Ta naše povaha česká*, Už tichnou bílé skály. TV, ČT2, 28. dubna 2011.
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/408235100011018-ta-nase-povaha-ceska/>
2. HOROLEZECKÁ ABECEDA. 2010. Archiv. *Horolezeckaabeceda.cz* [online]. [vid. 2012-02-10]. Dostupné z:
[URL: <http://www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=293>](http://www.horolezeckaabeceda.cz/aktualita.php?id=293)
3. KAPICA, Aleš. 2000. Hnutí Wandervögel. *Keny.wz.cz* [online]. Aktualizováno 2000-11-26 [vid. 2012-02-10]. Dostupné z: [URL: <http://keny.wz.cz/studie/w.htm>](http://keny.wz.cz/studie/w.htm)
4. LIBEREC. Historie. *Infolbc.cz* [online]. [vid. 2011-12-28]. Dostupné z:
[URL: <http://www.infolbc.cz/cz/liberec/historie1.html>](http://www.infolbc.cz/cz/liberec/historie1.html)
5. NÁŠ TRAMP. Archiv. Historie. T. O. *Sites.google.com* [online]. [vid. 2012-02-04].
Dostupné z: [URL: <http://sites.google.com/site/nastramp/home>](http://sites.google.com/site/nastramp/home)
6. NERAD, Erik. Hnutí Wandervogel na Šumavě. *Kohoutikriz.org* [online]. Aktualizováno 2013-05-17 [vid. 2011-12-30].
Dostupné z: [URL: <http://www.kohoutikriz.org/data/w_nerad.php>](http://www.kohoutikriz.org/data/w_nerad.php)
7. VINKLÁT, D. Pavel. 2007. Trampové na Farské louce. *Časopis Krkonoše – Jizerské hory* [online]. 2007, č. 7 [vid. 2012-03-05]. Dostupné z <http://krkonose.krnep.cz/index.php>

Seznam příloh:

- A. Výkladový slovník
- B. Struktura hloubkového rozhovoru
- C. Přepis rozhovoru *Jožka, Jana, Honza*
- D. Přepis rozhovoru *Sattas*
- E. Fotografie tramské kroniky z roku 1946

Přílohy:

Příloha A: Výkladový slovník

Bouda – srub, chata

Camrátko – upomínkový předmět z březové kulatiny

Cancák – trampský zápisník z vandrů

Domovenka – nášivka na levém rukávu

Ešus – trojdílná jídelní miska

Foglarovka – kniha od Jaroslava Foglara

Kanady a farmářky – vojenské a pracovní boty

Kemp – místo na přespání

Maskáče – oblečení z maskovací látky

Osada – urbanistický výraz skupiny trampských chat postupně přešel v označení party trampů, podnikající společné akce

Ohnivec – tramp, který se stará o slavnostní oheň

Pelerínka – druh pláště z období začátků trampingu

Potlach – setkání většího množství trampů, kde se udržují trampské tradice

Rodokapsy – dobrodružné sešitové romány

Slezina – setkání trampů menšího významu

Stetson – klobouk původně americké výroby

Šerif – představený trampské osady

Tele – batoh původně německé armády, potažený teletinou

T. O. – zkratka pro tramskou osadu

TOM – turistický oddíl mládeže

Tramp – milovník volného pobytu v přírodě, vandrák

Ueska, usárna – zavazadlo trampů, původně batoh americké armády (US torna)

Vandr – zpravidla víkendové putování trampů

Zvadlo – pozvánka na potlach

Žracák, žebadlo – chlebník (původně pouzdro na plynovou masku)

Příloha B: Struktura hloubkového rozhovoru

- 1) Pojem tramping (co si pod pojmem tramping představit)
 - a) Můžete uvést, co to vlastně tramping je?
 - b) Existuje nějaké jiné chápání tohoto pojmu? (např. u tvých vrstevníků, kamarádů)
- 2) Historie (jak se respondenti k trampingu dostali, kdy, co přímo ovlivnilo jejich přístup k fenoménu)
 - a) Kdy poprvé tě tramping oslovil?
 - b) Kdo tě k trampingu přivedl?
 - c) Měla na tebe vliv četba literatury (jaké) či nějaká událost?
 - d) Co konkrétně tě na trampingu přitahuje?
 - e) Proč ses mu začal věnovat?
- 3) Rodina a okolí, výchova, rodinná tradice (zda existuje v rodině tradice sounáležitosti k trampingu, jaký postoj zaujímají nejbližší rodinní příslušníci a přátelé)
 - a) Vedl jsi své děti cíleně k trampingu?
 - b) Existuje u vás v rodině tradice „být trampem“?
 - c) Jaký postoj má k trampingu partner/ka?
 - d) Vědí tví vrstevníci o tom, že jsi tramp? Jak se k tobě chovají?
 - e) Jestliže se někdo z rodiny věnuje trampu, proč ty ne?
- 4) Osobní vztah k subkultuře (jaký vztah mají respondenti k trampingu, zda ovlivnil jejich chování, v jakém životním období se mu nejvíce věnovali)
 - a) Dokážeš si svůj život představit bez trampingu?
 - b) Nejsi-li příznivcem tohoto hnutí – proč?
 - c) Můžeš uvést největší klady a zápory trampingu?
- 5) Ovlivnila skutečnost, že člen tvé rodiny je tramp, tvoje chování, postoje (např. k přírodě)?
 - a) Považuješ se za „skalního trampa“?
 - b) V jakém životním období ses trampingu nejvíce věnoval?
 - c) Co pro tebe tramping představuje? (životní styl, zásadní věc)
- 6) Budoucnost trampského hnutí (jak hodnotí respondenti dnešní trampské hnutí a jeho budoucnost, věnuje se trampingu současná mládež či ne)
 - a) Jak je na tom, dle tvého názoru, dnešní trampské hnutí?
 - b) Co ovlivňuje zájem dnešních mladých lidí ne/trávit takto volný čas? (možnost cestovat, „nedostatek“ divočiny)
 - c) Bude tramping i v budoucnu stejný, posune se někam, zanikne?
- 7) Jiné
 - a) Je trampské hnutí pouze trávení volného času?
 - b) Myslíš, že tramping ovlivňuje výchovu mladého člověka? Jak?

Příloha C: Přepis rozhovoru *Jožka, Jana, Honza*

Šárka: Tramping je součástí historie volnočasových aktivit, což je obor, který studuji, a protože jsem z Liberce, rozhodla jsem se, že budu psát o historii trampingu na Liberecku. Když jsem byla na přednášce o trampingu, kterou měl Děčko, oslovila jsem ho s nabídkou rozhovoru. Doporučil mi tebe a protože se znám s Honzou, přišlo mi to jako dobrý nápad a jsem tady. Ještě bych měla říct, že můj plán je představit vývoj trampingu v jedné rodině – jak se tomu věnují v jedné rodině, víc generací.

Jožka: A máš představu jakou?

Šárka: Mě by zajímalo, proč vlastně se ty lidi na to daj – a nebo nedaj a jak to třeba funguje v rodině, jestli se to nějakým způsobem dědí. Jestli i dnešní lidi jezdí na osadu, jestli jsou takoví akční trampové nebo ne. Já jsem se totiž moc nesetkala s tím, že by třeba mladší generace, takhle těch dvacetiletých – že by trampovala.

Jožka: No, dneska jsou ty aktivity trošičku jiný už...

Šárka: Jestli tě můžu poprosit, že bysme začali od začátku – proč vlastně ty, tenkrát jsi vlastně začal s trampingem, jestli tě ovlivnila nějaká literatura nebo určitý lidi nebo skauti? A co vlastně tramping je? Já osobně třeba za tramping považuju to, že se jezdí ven, dřív se jezdilo víc na ty boudy...

Jožka: No to ne, to bylo obráceně, dřív se jezdilo ven a pak na boudy. Tak jak já jsem se k tomu dostal...My jsme tady bydleli přes válku celou dobu.

Šárka: V Liberci?

Jožka: Jo, v Liberci. Rodiče tu postavili barák, táta měl dole živnost, nechtělo se mu odsud, takže já jsem tu válku přežil tak nějak, že jsem se k tomu dostal až tak nějak po pětačtyřicátým roce. V té době jsem chodil do německý školy, tady česká nebyla, ale už se mi dostal do ruky starý Mladý hlasatel, kde už tenkrát byly takový hry a tak. To se mi líbilo. A potom když začal vycházet Vpřed a Foglarovi knížky a potom samozřejmě Junák – to jsem odebíral oboje. A ta romantika to byla jedna věc a druhá věc: bylo tady sokolský hřiště, kde jsme se scházeli. Moji vrstevníci a starší. Byli tu kluci, který pocházeli z Chrudimska a oni snad ani netrampovali, ale znali trampský písničky. A ty jsme tam hráli a zpívali a to nás přilákalo k tomu, že bychom mohli něco zkusit. A s tím jedním kamarádem jsme si řekli, že teda by bylo dobrý něco zkusit – třeba podle Dvou divochů, že bysme mohli založit i třeba nějaký čtenářský klub. Ale k tomu vůbec nedošlo. Jezdili jsme se staršíma klukama na Blatenskou pilu, která je dneska pod vodou a na Kamenici. Tam jsme jezdívali dolů stanovat. Přes sobotu neděli. Pak jsme jednou stěhovali nějakou boudu na Sokolskou chatu a zmínili jsme se jednomu známému, že bychom tam rádi někde postavili chajdu a on nám říkal, že tam kde je dneska Jablonecká chata, tak tam nás vzal na pivo a říkal: když se podíváte takhle přes údolí, tak tam je takový starý čihadlo a to by se vám mohlo hodit.

Šárka: A to teda už byla budoucí Bonaska?

Jožka: Jo, to byla Bonaska. A tam jsme se dostali s tím jedním starším klukem a dali jsme dohromady partu asi pět lidí a že teda s tím budem něco dělat. Potřebovala to opravit a tak dále. A tak jsme tam začínali pomalinku jezdit, ale my jsme nevěděli, že to je nějaký tramping. My jsme nikoho jinýho neznali a víceméně jsme se drželi tady. Do Skautu jsem se z nějakých důvodů nedostal, byl jsem v Sokole a s tím jsme taky chodili. Když jsme boudu nějakým způsobem zabydleli, tak se k nám dali dva kluci, kteří trampovali za kopcem – v Kryštofově údolí a ty jezdili za osadu Psanci. A znali se s klukama ze Severu. A ty měli chatu (říkali tomu Kouř) a ty to měli v místech, kde je teďka barák hráznyho na Josefáči. A pak jsme se domluvili, že pojedeme na čundr.

Šárka: A vy jste nevěděli, že existuje nějaký hnutí?

Jožka: Jó, to jsme věděli, ale nikoho jsme neznali. My jsme jezdili tak po tábornicku, jako podle Foglara, jako v těch klubech. Vydali jsme se do Andšpachu. Tam jsme si postavili dva stany a najednou k nám tam přijela parta a to byli ti kluci ze Severu. S nima i kamarád Kim, kterej sepsal tady tuhle kroniku. A tam jsme se s nima seznámili a oni říkali, my jsme taky z Jizerek, ale nechtěli nám říct, kde mají chatu. Pak jsme s nima jeli tábořit na Blatenskou pilu a tam už přijeli kluci ze Sázavy, od Mariánskejch lázní a pak jsme se dostali i na boudu Kouř. A jednou jsme tam takhle jeli s kamarádem jen ve dvou a koukáme, někdo tam byl – ohníček a tak. Tak jsme tam chvíli očumovali, pak ten cizí kluk říká: No kluci, říká se AHOJ a přijde se blíž. A to byl Bob Hurikán, tak jsem se s ním seznámil. To tam byl bez manželky, bez Bó, jen s malýma dětma. Pak jsme teda jezdili na Kouř, taky tam byl memoriál Járy Slámy, který zemřel...a oni pak začínali jezdit k nám, protože to bylo blíž. Ale my jsme mezi tím – to nám bylo skoro dvacet, měli jsme jít na vojnu ten rok – postavili ten srub, jak pak byl. Nevěděli jsme, jak ho zateplit, mechem to bylo vycpaný a tak. Potom jsme z Liazu sehnali mastnej červenej papír, co se do něj balily ložiska a tím jsme to vylepili a říkali jsme tomu kemp Peklo. Pak jsme tam postavili roubenou přístavbu a verandu, to jsme si s tím vyhráli. Pak jeden kamarád, říkali jsme mu Kolt, byl z toho Kryštofáku, ten byl zámečník a vymyslel tam dobrý zavírání, že to nebylo jen na visací zámek, ale na takový táhlo. Boudě jsme začali říkat Nová pevnost – New Camp, New Forest. Osadě jsme říkali Osamělá hvězda. Chodili tam za námi kamarádi, dobrmani - pomocníci od horské služby, jezdilo tam spousta lidí. Bylo tam pět lůžek, no spalo se tam všelijak. Jezdilo k nám víc kluků a s nima jsme zase my začali jezdit na Kumburk, na Sázavu a poznávali jsme další kluky. Ale neznali jsme se s těma dalšíma, který přišli po nás, to už jsem byl víceméně ženatej, s těma co jezdili na Island, to byl Kapitán Kid. S těma jsme se víceméně ani neznali. Když jsme přišli z vojny, tak se tam natáhlo dost lidí. My jsme byli tři na vojně, ten jeden – Kolt – nebyl, protože špatně slyšel, měl modrou knížku. Ostatní tam jezdili i přes vojnu, pak se skamarádili s těma Pavijánkama, co jezdili kousek nad Bonasku. Tak to je tak rychle v kostce, jak to začínalo.

Šárka: A když jste pak měli děti, už jste tam nejezdili?

Jožka: No, když jsme se vrátili z vojny, tak už tam jezdilo dost různě jiných lidí. Občas to taky bylo vykradený, i když to bylo zamčený. A manželka říkala:

jsou tady myši a teď tady budou děti, no zkrátka chtěli jsme mít chajdu svoji. A ten kamarád si postavil chatu v Bedřichově a my jsme taky hledali co a kde. Nejdřív jsme chtěli stavět na louce pod Královkou, tam měl chajdu kamarád – on přestěhoval chatu Tabu. Jenže tam to nešlo, tak jsme hledali všude možně. Pak jsme získali místo tady v Bedřichově a postavili chatu tam. Ale to neznamenal, že jsme se odcizili. My jsme s klukama jezdili dál a oni zase k nám. Nejvíce k nám jezdili kluci ze Severu. Oni se pak taky nějak rozhádali, no vztahy jsou někdy všelijaký. Bývalý šerif měl ideály po Peterkovi – Bobu Hurikánovi a za toho nového šerifa se tam pilo, no začaly se ty osady rozpadat. Šerif řekl, že se můžou kamarádit, ale ať si založí svoji osadu. Tak vznikla osada Texas...ani si nevzpomenou na všechny. A oni začali jezdit na boudu, říkali tomu Bílá hvězda. To je pod Královkou taková chalupa. Teď jsem tam na ní byl kupodivu. Tak se to pomalinku začínalo rozpadat. My jsme pak ještě párkrát jezdili na Bonasku jako na dovolenou...

Jana: S náma...

Jožka: No, s dětma, než jsme postavili tu boudu v Bedřichově. A já jsem se tam jednou toulal po Blatenským potoku a koukám, u potoka jáma vyhloubená jako podle Dvou divochů. A říkám: tydle kluci začínaj jako my. Tak sem si s nima začal dopisovat. Byla to osada Westman a dodneška se stýkáme.

Šárka: A to je tak o 10 let mladší generace?

Jožka: Jo, ty jsou mladší tak o 10 let.

Šárka: Takže na Bonasku pak začala jezdit parta jiných?

Jožka: Ano. My jsme se pak sjížděli už do Bedřichova. Seznámili jsme se s klukama, který původně jezdili na Sázavu, s Pražákama, s klukama z Ústí, Teplic. Potom když Kim v osmdesátém osmém umřel, tak se ještě udělalo pár výročních potlachů...

Jana: Ale to už vyloženě netrampovali, to už se dělali jen potlachy.

Jožka: No, my jsme pak jezdili občas jen třeba ve dvou, ve třech. Třeba jsme navštěvovali kamarády na Sázavě.

Jana: My jsme si vždycky říkali: Kam to ten náš tatka zase jde? On si oblíkl ty maskáčový kalhoty, nůž do boty...a to jezdili už v pokročilém věku...

Šárka: A děti jezdili s sebou?

Jožka: Když se v šedesátém osmém obnovil skauting, tak jsem dělal v tom středisku, Jana byla v prvním dívčím a syn byl jako vlče ve středisku Tesák. Takže jsme společně spíš skautovali, udělali jsme dva tábory...pak po sedmdesátém roce jsme jezdili jako turistický oddíl mládeže pár let. A tím jsme se celá rodina dostali k Jizerský padesátce. Začínali jsme tam ještě jako Skauti, spali jsme na Hnojovém domě u Ginzla...ale přesto já jsem pořád udržoval styk s těma osadama trampskejma...oni jezdili k nám, my k nim, do Brd, do posázaví, povltaví...

Šárka: A nemáš pocit, že jizerskohorský tramping je trochu jiný než ten jinde?

Jožka: Určitě. My jsme jezdili víc sem, jednak jsme tady měli boudu, jednak kamarády a potom, v padesátých letech se po trampingu hodně dupalo. Když jsi jela někam jinam, tak každej vlak v Turnově končil a muselo se přestupovat. A hned tam byly policajti a každýho, kdo měl jakékoli batoh, tak ho šacovali. I turisty, všechny... Proto jsme se drželi víc v Jizerkách.

Šárka: Co ti dal tramping? Kromě kamarádů. Měl vliv třeba na rodinu, na setkání s budoucí manželkou?

Jožka: No tak to teda ne! Manželka tramping neznala. Když jsme se seznámili, jeli jsme spolu na Bonasku, trošku jsem jí do toho vtáh'. Víceméně jsme pak začali trampovat sami, protože po vojně jsme se oženili a rozpadlo se to, rodiny se táhly každá zvlášť. Ale my jsme s dětma jezdili. Byli jsme na Sázavě, o dovolený, protože jsem dost makal, tenkrát se dělalo i o sobotách, někdy v neděli, tak to bylo dost obtížný. S kamarádama jsem se viděl občas na slezince. Ale myslím, že Janě ani synovi to moc nedalo. I když syn teď jezdí s turistákama do Jizerek do boudy nad Oldřichov. Jana byla k tomu víc, protože jsme jí brali ještě s těma holkama, když se rozpadl skauting, tak na ty potlachy. To byly veliký potlachy, třeba tam bylo i dvě stě lidí tenkrát.

Šárka: Takže děti se braly s sebou?

Jožka: Jo, ty se braly. Jana k tomu měla trošičku vztah, i když pak se dala na jiný sporty, horolezectví...

Jana: No, to si řeknu sama...Já musím říct, že díky tomu, že sis nás takhle pozvala, jsem to slyšela takhle komplet poprvé, protože my jsme o tom doma nikdy neměli čas mluvit. Pravda je, že naši nás měli poměrně mladý a oni s trampováním začali v osmnácti nebo v kolika, před válkou a když bylo tatkově třiatdvacet nebo čtyřiatdvacet tak jsem se narodila už já. Já si pamatuju z toho, že jsme opravdu na tu Bonasku jezdili, ta příroda byla divočejší a mně se to hrozně líbilo. Taky na Kamenici jsme stanovali, v Krkonoších. Ale chci říct, že nepamatuju už tu generaci těch dětí. Tady v Jizerkách to moc nebylo, i když jsme s našima na ty potlachy jezdili, tak tam těch dětí v mojí generaci bylo pomálu. A když se v šedesátém osmém obnovil Skaut, tak jsme se vrtli tím směrem, protože naši nás chtěli tam, kde byly děti, protože v tom trampingu jich bylo málo a už se tak ani nescházeli. Pochopitelně ty potlachy, ty se udržovaly a to se mi líbilo. Na ty mám strašně krásný vzpomínky. Opravdu to bylo působivý, jak se oheň zapaluje a vůbec je obdivuju, jak jsou schopný se dodneška scházet.

Šárka: A drží se ta tradice?

Jana: No tahle generace jí udržuje hodně. My už – nevím...

Jožka: No my to držíme až do předloňskýho roku, vloni nám to nevyšlo, to jsem trochu marodil a bylo ošklivo a taky se nedal přesnej datum... Taky nás dost pomřelo a ta kamarádka říkala, že už to organizovat nebude. Tak nevím, jestli jí ještě přemluvíme. Ale celou dobu jsme se scházeli – i u příležitosti různých jubilejí a tak.

Jana: No, to i u nás na chatě byla kolikrát taková oslava, tak se to sjelo...

Šárka: A děti tvých kamarádů, jsou někdo z nich skalní trampové?

Jožka: Jo, dost se toho držel syn Břeti, ale ten pak emigroval, je teď v Americe. Zakoukal se do vojenských džípů a teď má tady na Františkově takovou půjčovnu vojenský techniky na ty různé akce. Ale nejvíc se tramping udržoval kolem Sázavy a kolem Prahy, kde byly osady, chatové osady a tam byly i dost ty mladý. Ale teď jsme tam byli asi před pěti lety a už to taky vymizelo. Dneska pro ty mladší kluky je těch spolků a lákadel tolik, že málokdo se trampu věnuje. A když, tak se nedají dohromady nějaký větší party na osady, ale jezdí se jen tak individuálně.

Šárka: A proč tedy ty jsi se vrhla jiným směrem? Začalo tě víc bavit něco jinýho?

Jana: No my jsme s dědou byli v tom Skautu, abychom měly jako děti taky nějakou náplň. Pochopitelně, tu lásku k přírodě, tu do nás naočkovali za ty všechny roky, to v nás zůstalo. No jenže pak mi bylo nějakých patnáct, v té době tady v Liberci nebyl roving tak rozvinutý a navíc Skaut v té době skončil. Takže my jsme se přesunuli do turistických oddílů a tam jsme museli dodržovat nějaká pravidla. Už se taky nedalo tak volně do přírody, musely se dodržovat nějaký předpisy hygienický a tak. Ale zase jsme s turistákem sjezdili skoro celou republiku – Jeseníky a Šumavu a fakt skoro celou republiku. A když jsem toho byla nabažená a tohle všechno už jsem znala, tak jsem čuchla k lezení. Takže jsme začali jezdit do skal. Pak na vodu... a pak když se mi narodil Honzík, tak jsem chtěla, aby to všechno taky v něm zůstalo, ta láska k přírodě. Chodil do Skautu a to jsem si libovala, že je v přírodě a tak. A jezdili jsme na vodu a na lyže...Ale pak měl takovej útlum, že jsem si myslela, že ne, že se mi to nepovedlo. Ale pak najednou se zase k tomu Skautu vrátil. Teď si dělá vůdcovský zkoušky a vede ty malý děti.

Šárka: Takže jsem zjistila Honzo, že jsi zpátky ve Skautu. A nebavilo tě někdy, nepřemýšlel jsi o tom, dát se vyloženě na tramping?

Honza: No, tam jde o to, že na tramp jezdili svoji vrstevníci a nevychovávali děti. Děti jen jezdily s nima. Ve Skautu je pro děti připravený program.

Šárka: A znáš někoho z tvých vrstevníků, kdo jezdí takhle?

Honza: Ne, právě kvůli tomu. Máma vlastně taky chodila pak do Skautu, protože tam byl pro ně nějaký program.

Jana: Tam už pak nastal problém, že se nadalo třeba stanovat v lese volně, už se muselo v kempu, už tě honějí po lese lesáci a ochranáři. A už to jde dost těžko, když byla ta parta větší. To můžeš třeba dva tři lidi.

Šárka: A Honzo, napadlo tě někdy, vezmu kamaráda a vyrazíme v maskáčích na vandr? Máš pocit, že by ses vrátil k tomu, jak jezdil děda dřív?

Honza: No, to určitě, ale mě to nepříjde nějak odlišný od toho Skauta, že bych měl důvod to dělat jinak.

Šárka: Přijde ti to dost podobný? Není třeba Skaut svázaný nějakýma příkazama?

Honza: Ne.

Jožka: Já myslím, jak jsem to tak teď viděl, že naopak, že je teď daleko volnější, vždyť vy nechodíte ani v krojích, ne?

Honza: No, teď Skaut prožívá takovej přerod, tak to je takový složitý...

Šárka: Proč to říkám, protože třeba Bob Hurikán píše, že na tramp se dali Skauti, který právě nechtěli být svázaný různěma pravidlami a příkazama a organizací.

Jožka: No byli to odrostlí Skauti, který chtěli jet sami.

Honza: No, dneska to takhle nejde, protože dneska trampové nejsou žádná oficiální organizace.

Jožka: No to oni nebyli nikdy.

Jana: O to právě šlo, že si to každý mohl dělat volně.

Honza: No jasně, ale když chceš dneska od lesáků něco půjčit, tak oni to musej dělat na nějakou organizaci, třeba vyfakturovat...a když seš Skaut, tak oni vědí kam to nafakturovat, pošlou to na středisko...

Jožka: Ale tam nebylo co fakturovat!

Honza: Ale dneska to jinak nejde!

Jana: To je právě ten problém, že dneska se můžeš hůř pohybovat po lese. To jeden problém a další je ten, že dneska je život tak uspěchaný, že na to nemá člověk čas. Musí se snažit, aby se uživil, vydělal...jsou asi jedinci, ale...pak už je taky rodina...

Šárka: No, ale Honza třeba ještě nevydělává...

Jana: Jo, ale on se třeba chce věnovat dětem, takže bere do přírody je...

Jožka: Já se ještě vrátím k tomu, jak jsi říkala, co nám to dalo? Samozřejmě v prvopočátku to byla romantika, hlavně romantika. Taky láska k přírodě, kamarádství. Protože v tomhle volném seskupení to hodně fungovalo, i když samozřejmě taky byly výjimky, ale to kamarádství tam zůstávalo. Tohle mě osobně to dalo – na celý život! Člověk se s tím stylem života ztotožnil a žil tím. Znáš třeba rodiny, který tímhle žily – celý rodiny – ale dneska, ty jejich děti, už taky ne. To je jedna věc a druhá věc: tady v Jizerkách, když byla trampská osada, tak se táhla kolem jednoho místa, jednoho kempu, jedný boudy. Kdežto třeba,

my jsme jezdili na tu Kanadu, kde těch chat tam bylo asi deset – patnáct, takovejch krásnejch srubů. A tam ty rodiny žily dohromady. Tam měly fotbalový hřiště, hrály tam různý sporty, to tady v Jizerkách nešlo dělat. Taky ty boudy byly poměrně malé, nešlo třeba, aby všichni spali pod střechou. To šlo jen v mladým věku a s dětma se to už netáhlo.

Šárka: Mě by totiž hlavně zajímalo, proč vlastně dnešní mladá generace se těmi trampy nestává...

Jožka: No, mají hodně jiných možností, taky cizina...ať bylo, jak bylo, za totáče, tak tam se trampovalo nejvíc. Já znám některý kluky, který odjeli někam do ciziny, účastnili se celosvětovýho potlachu a oni říkaj: trampujeme. Třeba jednou přijel k Břeťovi na boudu kluk z osady Dálava od Chicaga. A začal tam machrovat. Tak jsem ho chvíli poslouchal a říkal jsem: ty ses odstěhoval někdy v šedesátým osmým – devátým a teď si myslíš, že my jsme tady celou dobu žili jako opice na stromech. A vy jste tam trampovali. Ale to vůbec není pravda. To, co oni nazývají tramping, je úplně něco jinýho. Tam sjedou autama někam, tam jsou někde v oficiálním kempu – a že jich tam je dost – ale to není tramping.

Jana: Takže vy jste taky chtěli tu romantiku z Ameriky?

Jožka: No jasně, hlavně ten předválečný tramping, to byla romantika Divokýho západu, ale taky Sibiř. Některý osady byly pojmenovaný podle ruskýho prostředí. No byla to ta romantika. Hlavně v době nezaměstnanosti byl rozmach a pak ten další byl ve válce. Ale protože hodně lidí z těchle ročníků museli jít do říše na práci, tak se to roztrhalo. A někteří z těch mladších, co přežili, to přenesli sem ten tramping.

Šárka: A jak vidíte budoucnost trampingu?

Jana: Hele, blíží se zlá doba, tak uvidíme...

Jožka: Ono to úplně nezanikne. Ale měněj se třeba i formy. Tak si vem, třeba spoustu lidí teď jezdí do těch opuštěnejch pevností. Do řopíků, do větších pevností. Hrajou si tam jakoby na vojáky a je to taková určitá forma trampu. Nebo ty lidi, co maj takový ty zápaďácký městečka, westernový ježdění. To jsou takový věci, který v trampingu vlastně pokračujou. Tak se to rozměľňuje do jiných dimenzí. Je to takovej modernější způsob trampingu. Úplně nezanikne a možná, že nějaká vlna ještě přijde.

Příloha D: Přepis rozhovoru Sattas

Šárka: Chci se tě zeptat, proč jedete zítra na Stohánek?

Sattas: Protože nechci sedět doma. Prostě mě to baví a je to hlavně něco netradičního. Prostě dneska to dnešní mládež nedělá, tak proč já bych to nedělal.

Šárka: Honza mi řekl, že nevidí důvod, proč by měl jezdit jenom takhle s kámošema, že pro něj je lepší, když jede s dětma, protože ho to baví. Ty třeba nevedeš oddíl celoročně, tak co tě na tom baví, že někam pojedíš?

Sattas: Já nevím... co mě na tom baví? Jak říkám, je to netradiční, je to docela sranda s těma kamarádama. S těma dětma by mě to nebavilo. Hlavně mě třeba ten Skaut nebavil v tom, pak už, že to bylo takový hrozně direktivní. Když já sem chtěl někam vylízt... takhle jdu s kamarádama a vylezu tam. A když jdu, tak můžu jít, kudy chci...

Šárka: Dobře, tak vy třeba chodíte lízt, na Šutr a tak, ale proč zrovna se seberete a jedete – vy tomu neříkáte na vandr, ale víceméně to tahle je, trampové tomu tak říkaj, že jedou na vandr, že se seberou a jedou do přírody a přespěj někde.

Sattas: No jak říkám, chci zkusit něco netradičního, každej to nedělá...já nevím, co mě na tom baví...

Šárka: A myslíš, že vás je víc takových? Znáš pár lidí?

Sattas: Určitě, ty co jedou se mnou!... Určitě je to jako společnost, ale ty lidi se pak někam sdružujou a to já nechci. Mě nebaví kolektivní věci dělat...

Šárka: Vidíš v tom nějakou romantiku?

Sattas: To úplně asi ne.

Šárka: Jožka mi říkal, že pro ně to byla romantika, že jezdili na ty vandry, přečetli si foglarovky a dělali to jako oni...

Sattas: Spíš romantika, jako že seš sám a není tam nikde žádný bordel, město, můžeš si tam, s prominutím, rvát jak na lesy, protože tě nikdo neslyší, seš takovej stranou...určitě je to nějaká zkušenost, když seš odkázanej vařit si na ohni...říkám, mě se na tom hlavně líbí, že to nedělá každej, že to je něco originálního.

Šárka: Z pozice tvých vrstevníků? Že to nedělaj tvý vrstveníci?

Sattas: No, to zdaleka ne. To si myslím, že nás je minimum.

Příloha E: Fotografie trampské kroniky z roku 1946

Fotografie kroniky T. O. Osamělá hvězda a spojených trampských osad Sever
(pořízeny 16. 9. 2011 v Liberci)

